

На батьківщині народної художниці України Катерини Білокур, у селі Богданівка Яготинського р-ну на Київщині, відбувся VIII Всеукраїнський сільський фестиваль народної творчості "Катеринина пісня" (чит. на стор. 11)

НЕ ЦУРАЙМОСЯ ПРАВДИ! ШАНУЙМОСЯ!

3

СИМВОЛ БОРОТЬБИ ПРОТИ МОСКОВІЇ

7

Природний закон: як нам українізувати українців?

Володимир НІС,
ст. науковий співробітник НДЦ квантової
медицини "Відгук" МОЗ України

Ця стаття виникла як результат довгих роздумів і обговорень. Ще у 1993 р. відбувалися контакти і співпраця з Соціально-психологічною службою Збройних сил України, зокрема з її начальником генерал-майором В. С. Мулявою. Йшлося про досягнення стабільності і злагоди у суспільстві через впровадження "Технології єдиного поля Махаріші", які конкретизовано у програмах ТМ (Трансцендентальної медитації) та програмі ТМ-Сідхі (сідхі у перекладі з санскриту означає *досконалість*). Ці програми є квінтесенцією досягнення ведичного знання і культури, коріння та витоків якої тут, в Україні. Тоді ж В. С. Мулява порекомендував мені "дослідити, вивчити і віднайти більш глибокі зв'язки між ведичним знанням Махаріші Махеш Йогі про "Єдине поле" і "Природний закон" та нашою живою українською реальністю, українськими звичаями і традиціями, українським національним козацьким світоглядом, ментальністю українського народу".

За останні роки народилася концепція, яку і пропонуємо для ознайомлення широкому загалові.

Сама концепція була представлена та неодноразово обговорювалася на засіданнях читачького клубу журналу "Перехід—IV". Обговорення викликало жвавий інтерес та створило позитивний імпульс у суспільстві.

Питання ставиться саме так: не просто українізація України, а українізація українців, яких в Україні понад 80 відсотків. При цьому йдеться про українізацію українців в усьому світі, а не тільки в Україні. Починаючи з тих, хто вже є носієм української мови. Але навіть якщо українці не володіють українською мовою, то на генетичному рівні все одно несуть у собі українську вібрацію і легко відгукується на звучання рідної мови.

Зараз ми переживаємо дуже складний період в історії нашої країни. Україна очікує великих змін. Песимісти кажуть, що країна скочується до системного хаосу, оптимісти натякають на неймовірну пластичність ситуації та нові можливості. Проте ніхто з політиків і досі не спромігся пояснити, що з нами відбувається і з чого треба починати.

Ще зовсім недавно можна було констатувати, що перед нами класичний приклад того, як система втрачає цілісність і йде до розпаду. Дуже нагадує людину з порушенням обміну речовин. Ніби все нормально, проте органи й підсистеми організму втрачають внутрішню злагоженість і починають конфліктувати. Здебільшого причиною такого розбалансування є пошкодження біополя людини. Сучасні методи лікування якраз і базуються на відновленні біополя — так званого "електромагнітного каркасу людського організму".

Наскільки доречними є аналогії між людиною і нацією?

Подібність між людським організмом і біосоціальними організмами встановлена багатоміліардами років. Адже народи також мають тіло й душу (етнопсихіку), волю і характер, господарство і власний дім — Батьківщину. Сучасна наука також довела, що цілісність народу і стан його колективного здоров'я підтримує специфічне поле. Воно невидиме і для переважної більшості людей немовбито "нереальне", проте його послаблення чи спотворення відразу ж призводить до дезорганізації, непорозуміння, соціальних конфліктів, зменшення врожайності, екологічного занепаду, стихійних лих.

Що ж це за поле, на якому тримається природний порядок?

Погляньмо на атомне ядро. За законами фізики воно мало б розпастися відразу ж після виникнення. Проте не розпадається, бо його цілісність створюється самоузгодженим потенціалом та підтримується

когерентним ("зв'язуючим") полем із надзвичайно високою частотою. Такі поля підтримують цілісність атомів, молекул та живих організмів. Наприклад, когерентні (взаємозв'язуючі, взаємоузгоджені) поля живих істот існують у діапазоні електромагнітних міліметрових хвиль. На цій особливості ґрунтується мікрохвильова резонансна терапія (МРТ) та квантова медицина. Її сенс полягає в тому, що електромагнітними хвилями міліметрового діапазону здійснюється дозований вплив на біологічно активні точки, завдяки чому відновлюється цілісний електромагнітний каркас людського організму. Цей метод лікування та новий фундаментальний напрям у науці під назвою "фізика живого" створив і продовжує розробляти зараз в Україні др. фіз.-мат. наук, кандидат на Нобелівську премію від України професор Сергій Сітько.

Наступний рівень організації Всесвіту (після атомного ядра, атома, молекули і живого організму) — соціальні організми, вищим проявом яких є народи, їхню цілісність також підтримує відповідне поле. Воно існує в діапазоні акустичних, тобто звукових, хвиль. Відповідно, цілісність цього поля, а отже, і здоров'я біосоціального організму безпосередньо залежить від того, яка мова і які пісні лунають у народному середовищі — рідні чи чужі.

Наука про позитивний вплив звукових вібрацій на стан здоров'я людського організму відома з давніх часів і застосовується в традиціях багатьох народів світу. Але найґрунтовніше вона представлена у технології арійських Вед як наука про "мантри" або вібрації, що генетично пов'язані з мовою народу.

Тож чи буде український народ здоровішим, коли розмовлятиме українською мовою?

Мова народу формує певні особливості генофонду, завдяки яким організм людини позитивно відгукується на мову

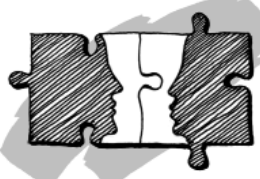
свого народу, активізується і зцілюється. Якщо пращур якоїсь людини з покоління в покоління послуговувалися і послуговуються однією і тією самою мовою, це сприяє виникненню сталої вібрації, яка надзвичайно потужно підживлює кожного індивіда. Тому спілкування саме рідною мовою ("рідна" — від "рід": всі попередні покоління) дає можливість дійти до глибинних рівнів своєї пам'яті, щоб спочатку зрозуміти, хто ти, а потім побачити, що з цим можна і потрібно робити. Тобто вплив мови і генетичної пам'яті — обопільний.

Більше того, завдяки рідній мові налагоджується гармонійний зв'язок між свідомістю людини і прихованими талантами та здібностями, що дремають у її підсвідомості. Рідна мова робить людину могутнішою і щасливішою, оскільки виступає в ролі каналу, через який людина черпає цілющу енергію рідної землі.

І тут постає питання про зв'язок між українською землею і українською мовою

Українська мова сформувалася на території України, тому вона ідеально відповідає українському життєвому просторові: клімату, ландшафту, геоенергетиці, флорі та фауні. Лише українська мова дає змогу перебувати в єдності з цим простором і мудро керувати ним. Коли говорять, що вона виникла 300 чи 500 років тому, — це неправда. Праукраїнська мова з'явилася на цій землі тоді, коли на ній сформувалася раса європейських кроманьйонців (Біла раса), — приблизно 27 тисячоліть тому. Протягом усього цього часу мова розвивалася разом із місцевою природою та місцевою людністю. Тобто український народ, українська земля і українська мова — це єдина система, цілісність якої підтримується акустичним когерентним полем.

Закінчення на стор. 2

Природний закон: як нам українізувати українців?

Закінчення. Початок на стор. 1

Сьогодні багато українців скиглять, чому вони такі слабкі й нещасні. А звідки взятися силі й щастю, якщо половина українців внаслідок цілеспрямованої імперської політики не розмовляє рідною мовою, що розірвало вібраційний зв'язок і з рідною землею, і з сотнями поколінь українських предків! Погляньте навколо: українці перестали адекватно розуміти одне одного, їм важко планувати спільні дії, вони втратили здатність їх інтуїтивного узгодження.

Населення України на 80% складається з етнічних українців. Для відновлення когерентного поля України достатньо, щоб вони знову заговорили рідною мовою. Йдеться про українізацію саме українців, яка жодним чином не зачіпає людей неукраїнського походження. Адже для кожної людини важливою є рідна мова. Але, на жаль, зараз вважається — і це час від часу постійно і цілеспрямовано мусується у ЗМІ, — що мова є лише засобом комунікації. Насправді мова є ключем до відкриття колосальної енергії, накопиченої сотнями й тисячами поколінь наших пращурів.

Рідна мова є мовою роду — етносу, до якого належить людина.

Повторюємо і наголошуємо: якщо пращури якоїсь людини з покоління в покоління розмовляють однією і тією самою мовою, це сприяє виникненню сталої вібрації, яка надзвичайно потужно підживлює кожного індивіда. Тому спілкування саме рідною мовою дає можливість дійти до глибинних рівнів своєї пам'яті.

Родовід українців сягає багатьох тисячоліть, це ж стосується і мови. Через певні історичні причини деякі етнічні українці можуть не володіти українською мовою, але саме вона є для них РІДНОЮ за закладеними в ній природно-внутрішніми вібраціями.

Звісно, якщо людина пов'язала свою долю з певною країною, то в її інтересах підтримувати цілісне когерентне (взаємоузгоджене) поле цієї країни і поважати, підтримувати місцеву мову: в Україні — українську, в Росії — російську, в Німеччині — німецьку, в Англії — англійську тощо. Взагалі, інтенсивне просування в будь-яку країну чужої для неї мови є актом мовної агресії, яка руйнує цілісність національного біополя і підбиває його життєспроможність. Саме тому могутні держави дбають про збереження власної мови й енергійно протидіють експансії чужих мов, а в міру своєї агресивності, несправедливо намагаються насаджувати свою іншим. Настав час що істину нарешті зрозуміти й українцям і захистити себе від мовної агресії.

Що реально можна зробити?

Подивімося навколо: мовний пресинг (тиск українофобів) — майже у всіх сферах життя. Тому повернення українців до природного закону своєї землі потребує певних зусиль. Щоб полегшити персональне й колективне оздоровлення, головне — почати з себе і переконувати інших власним позитивним прикладом.

Пропонуємо вам Програму, виконання якої дасть максимальну свободу та інтелектуальну розкутість кожному з її учасників. Мінімальна кількість принципів і правил, закладених у ній, повинна свято виконуватися і бути найвищою цінністю в усвідомленні її учасника — нового світового українця. Лише за таких умов вона справді працюватиме.

В основу всього покладено світоглядність. Вона робить кожного нового учасника Програми творчо активним і підключеним до колективного джерела потужного вольового імпульсу світового українства. Завдяки цьому, підвищується енергетичний та вольовий статус людини. Вона усвідомлює себе у ланцюзі цілісної єдності багатьох поколінь наших пращурів, які впродовж понад 7 тисяч років проживали на нашій землі і спілкувалися мовою, що мало змінилася до сьогодні. Вона така сама — українська. Це є основою для подальшого розгортання програми.

З чого почати?

Індивідуальний пасивно-активний рівень

На цьому рівні людина активно щодо самої себе, але недостатньо активна щодо інших. Кожен нехай почне з себе і створить навколо українськомовне середовище. Для цього пропонуються чотири прості правила:

1. На території України розмовляй сам лише українською мовою.

2. Спілкуючись з етнічними українцями та громадянами України, в жодному разі не переходь на будь-яку іншу мову, навіть якщо твій співрозмовник намагається повернути тебе на це (винятки з цього правила наведемо нижче).

3. Читай, слухай, дивись, сприймай інформацію українською мовою. Створи навколо себе українську ауру.

4. Активно шукай українськомовні джерела: засоби масової інформації, аудіо- та відеопродукцію, художню та іншу літературу, українськомовне комп'ютерне забезпечення.

Включення у Програму може видатися важким для неофіта (нового прихильника) і, можливо, потребуватиме значних вольових зусиль. Тому для очищення своєї аури і підсвідомості від наслідків зомбування російськомовними джерелами інформації варто взагалі відмовитися від будь-яких контактів із ними хоча б на тришість місяців, що є необхідним та історично справедливим. Зараз це не так уже й важко зробити.

Індивідуальний активний рівень

Він передбачає свідомо-активне залучення до Програми інших людей і дає потужну підтримку тому, хто це робить. Учасник Програми широко пропагує все, що пов'язано з Програмою. Годяться будь-які засоби — від індивідуальних розмов до масових презентацій. Можна починати розповідати іншим про Програму, перебуваючи й на першому рівні. Справжня дія почнеться тоді, коли учасник знайде і підготує трьох людей, які свідомо захочуть самі активно включитися в Програму. В цьому разі учаснику Програми треба буде передати новоприбулим весь свій досвід та вміння. Іншими словами, треба підготувати трьох учителів, кожен із яких, своєю чергою, теж підготує трьох наступних людей.

У Євангелії Христос говорить: “Де двоє-троє зібрани в ім'я моє, там Я посеред них”. Отже, троє в ім'я Христа, а четвертий Він сам. Аналогічно і в нашому випадку: створюється самоузгоджена структура з чотирьох осіб

із засновником групи всередині. Четвірка — це мінімальна група, яка не потребує лідера, цілком мобільна й самоорганізована. Створена таким чином група починає діяти як потужний когерентний каркас. Одразу ж починає проявлятися польовий ефект. Далі дія посилюється — кожен із трійки сам стає генератором створення своєї групи другого рівня. Тоді один перебуває ніби всередині, а навколо нього дванадцять.

Колективний активний рівень

Він передбачає створення такої групи з дванадцяти у трьох або навіть чотирьох середовищах.

Перше середовище: власна родина або ширше — рід.

Друге: середовище проживання — сусіди.

Третє: місце роботи — колеги.

Четверте: друзі та знайомі.

Формування такої мережі стане основою організації духовної еліти. Саме здатність людини прийняти, а потім і активно включитися у Програму, свято і не порушно дотримуючись принципів, стане одним із критеріїв свідомого переходу людини у новий статус — статус світового українця. При цьому як ніколи проявляться такі якості, як воля, принциповість, мудрість, розширена самосвідомість. І це стане аналогом природного добору в еволюційному процесі формування нової української спільноти.

Особливо слід зазначити, що запропонована програма працюватиме й дасть відчутний ефект лише в тому випадку, коли буде прийнята добровільно та цілком свідомо, інакше годі й сподіватися на будь-який суттєвий поступ. Тому побоювання щодо спроби насильницької українізації є абсолютно безпідставними. Вигадки про насильницьку українізацію є лише проявом україножерських практик російського націоналізму-шовінізму, російськомовної агресії і мовної окупації, нищення всього українського, намаганням не допустити повернення народу до свого українського, цілеспрямовано і свідомо відібраного у нього україножерами.

Винятки з правил і принципів першого рівня

Правило зміни мови використовується при перетині кордонів. Щойно перетнув державний кордон і в'їхав в Україну, одразу ж потрібно переходити на українську мову. Хочеш говорити російською або будь-якою іншою мовою — поїдь за кордон, в Росію чи у будь-яку іншу країну. Можеш робити це так часто, як це тобі заманеться, не порушуючи при цьому добровільно взятих на себе мовних зобов'язань під час перебування на українській землі. І це буде справедливо історично. І в сьогоденні, і в майбутньому!

Ще одним винятком є процес вивчення іноземної мови.

Крім того, винятком є:

— читання шедеврів світової літератури мовою оригіналу;

— спілкування з іноземцями, що перебувають в Україні як гості не більше трьох місяців, їхньою рідною мовою або будь-якою інтернаціональною мовою, яку вони розуміють.

Правила розмови з іноземцями

Якщо іноземець, наприклад, росіянин, приїздить в Україну і перебуває тут менше ніж 3 міся-

ці, то в особистій розмові з ним варто перейти на російську мову, оскільки це дасть тобі можливість мовної практики з носієм мови і дозволить відчувати мовно-культурну ауру іншої нації, адже носій мови несе у собі чисті (не спотворені) вібрації своєї рідної мови.

Те саме варто зробити, коли ти спілкуєшся, наприклад, із групою росіян, що приїхали в Україну, і серед них немає жодного українця. Коли ж серед твоїх співрозмовників з'являється хоча б один українець, то одразу ж треба починати розмовляти українською з ним і також з усіма іншими, щоб надати гостям із Росії унікальну можливість долучитися до духовно-культурного скарбу нашої землі, яким є наша українська мова — потужний цілющий чинник для Духу й тіла українців і тих, хто з ними.

А чи зможемо скористатися ми, етнічні українці, цим цілющим джерелом? Усе залежить від нас. І від усіх разом, і від кожного особисто. Тож нехай це станеться якомога швидше.

Структура середовища Програми

Людей, причетних до Програми, можна віднести до трьох категорій:

— Прихильник.

— Учасник.

— Учитель.

Прихильник Програми: цілком поділяє принципи, покладені в її основу. Сам намагається за можливості їх застосовувати у різних ситуаціях. Але він ще не доріс до остаточного рішення застосовувати положення індивідуального активно-пасивного рівня Програми щодо самого себе. Іншими словами, він ще не на всі 100% свято і неухильно дотримується тієї мінімальної кількості принципів, які насичують його ауру українським духом. Прихильник інколи, на жаль, дозволяє собі на запитання російською мовою відповідати російською, не цілком розуміючи, що на цей час він стає агентом експансії деструктивної для нього енергії, яка вивирає його з мережі мовного енергетичного каркасу світової української нації, завдаючи при цьому шкоди цьому каркасу. Одним словом, прихильник поділяє принципи Програми та її теоретичні положення, широко пропагує і агітує за неї, але сам ще не має у собі свідомості, сил і волі завжди дотримуватися її.

Учасник Програми: людина, що цілком свідомо, абсолютно добровільно і природно повністю дотримується першого індивідуального пасивно-активного рівня Програми.

Учитель Програми: перехід учасника індивідуального пасивно-активного рівня Програми на наступний другий, тобто на індивідуальний активний рівень і на третій — колективний рівень Програми.

Отже, найголовнішою цінністю для спільного блага при прийнятті Програми є добровільність та цілком свідоме здійснення цього кроку.

На завершення пропонуємо познайомитися з **Концепцією глобального націоналізму**.

Коли приїздиш в якусь країну, одразу ж потрібно приєднатися до Природного Закону території цього народу, його землі і його мови. Тоді природа з квантового рівня почне тобі допомагати протягом усього твого перебування в іншій країні. У цьому сутність

глобального націоналізму. Тому людина, що сповідує глобальний націоналізм, мислить набагато ширше і глибше будь-якого так званого інтернаціоналіста. Адже, по суті, історично нам відомий інтернаціоналізм на практиці зводився до шовінізму та до експансії мови і цінностей заводника-імперіаліста, який грубо нехтує Природним Законом.

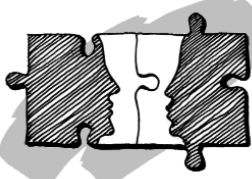
Врешті-решт, треба дотримуватися елементарної екології. Коли приїздиш на якусь територію більше ніж на місяць, потрібно опанувати місцеву мову настільки, щоб можливо було спілкуватися нею в цій країні. Не потрібно забруднювати іншу землю своєю мовою, яка їй не властива, треба переходити на локальну мову. Це повинно стати правилом та ідеалом у справедливому спілкуванні між людьми в усьому світі. Коли людина приїздить на землю іншого народу, вона, по суті, стає, повинна ставати націоналістом цієї землі. Наприклад, коли я їду до Франції, я стаю французьким націоналістом і вивчаю, розмовляю там винятково французькою мовою, коли їду до Сербії, то сербським, коли ж до Росії — стаю російським націоналістом, а коли повертаюся до України — українським.

З іншого боку, перехід на планетарний рівень призводить до того, що кожна нація має шанс стати планетарною. У багатьох націй є така можливість. Так, українці мають велику діаспору у багатьох країнах світу. По суті, це перетворює українців на планетарну націю, бо мережа локальних українськомовних громад більш-менш рівномірно розповсюджених навколо усієї земної кулі, охоплює її з усіх боків. А це формує нову якість. Тоді правила будуть такі: між собою українці діаспори розмовляють українською мовою, що підтримує світове когерентне поле всесвітнього українства, але з представниками інших націй у країні свого проживання вони повинні спілкуватися міжнародною мовою тієї території, якою є мова корінної нації. І це є справедливо альтернативним сценарієм глобалізації. За такого підходу мовою міжнародною спілкування в Україні є українська.

P. S. Програма пропонується всім громадянам України незалежно від віросповідання, расового та етнічного походження, які глибоко розуміють її, перейнялися ідеєю глобального націоналізму та зацікавлені у створенні в Україні цілісного і потужного національного когерентного поля. Це поле гармонізує все життя в Україні, і від цього кожен з представників інших націй і народностей неукраїнського походження, які проживають в Україні, отримують могутній позитивний результат, бо впишуться у всеукраїнське когерентне поле і матимуть відповідність своїх мовних вібрацій вібраціям української землі.

Програма пропонує всім народам і націям, незалежно від країни їхнього проживання, створити і підтримувати на території своїх країн своє національне когерентне поле, дотримуватися культури і етики глобального націоналізму. В результаті ми матимемо різноманіття глобальних націй на планеті Земля та насичення шостого квантового фундаментального рівня буття. Хай Буде!

Володимир НІС

Володимир КАРАЧИНЦЕВ,
поет, дипломат,
культуролог

Закінчення.

Поч. у ч. 23, 24 за 2019 р.

Постправда

“Post-truth” — “постправда” — “недостовірні інформація; обставини, за яких об’єктивні чинники мають менше впливу на формування громадської думки, ніж емоції і особисті переконання”. Після того, як 2016 року це слово було визнане Оксфордським словником словом року, воно дедалі активніше входить у лексику вітчизняного політикуму, журналістів, студентів.

Тогоріч це слово набуло актуальності на тлі дебатів щодо референдуму про Брекзит і виборів президента США. За кілька років воно наростило популярність у зв’язку зі скандалами, пов’язаними з активним втручанням російських спецслужб в американські вибори 2016 і 2018 рр. Можливість втручання “забезпечили”, зокрема, соціальні мережеві системи, які стали на Заході всеосяжними. “Полеглиша” таку можливість і “рутинізація” політичних дискусій, чим понижалася довіра виборців до політичної системи (чи до євроінституцій у випадку Брекзиту). Загалом, зріс поріг толерантності громадської думки до неправдивих і бездоказових тверджень. Люди схильні вважати правдоподібними речі, які відповідають їхнім розумінням, схильні пошукувати “близьку” їм інформацію у морі новин. Тому препаровані фальшиві повідомлення не отримують належної оцінки, сприймаються поза ротаціональним аналізом.

Термін “постправда” має кілька претендентів на батьківство. Один із них Стів Тесіч, який 1992 року вжив цей термін у коментарях про війну у Перській Затоці. 2004 року слово “post-truth” увійшло у глобальний обіг з виходом книжки Ральфа Кіза *Ера постправди*. Звичайно, аналогії постправді можна віднайти і у попередніх часах. До слова, ситуаційний контекст геніально описав письменник, знавець тоталітарних режимів Джордж Орвелл у неперомінальному творі “1984”.

Нині це слово сприймається не тільки як звичний компонент політичного нарративу, а як загальна характеристика доби. “Ми увійшли в добу постправди” — красномовний заголовок листопадового (2018) числа газети The Independent. “І нема вороття”. Саме так.

Доба перегляду констант, чинних норм, угод. Доба війни розуміння. Лукава війна нарративів. Гарячі воєнні акції розпушують ґрунт для сприйняття свого нарративу, для закріплення потрібного образу світу. Тобто, *неадекватної картини реальності. Виглядає, що у кожного свої лекала постправдивості*. Хоча щодо неї природніше, простіше було б сказати без евфемізмів: брехні й облуди.

У парадигмі постправди — гібридна війна РФ на сході України. Для нас — визвольна, вітчизняна, для них — начебто йдеться про захист імперського, міфічного “руського міра” іхтамнетами. Дарма, що правда одна. У цьому віртуальному світі усе: факти, фейки, причини, наслідки,

Словник доби

ґрішне і праведне — зміщується. Правдиве і фейкове отримують однаковий статус — незалежної позиції, громадської думки. Усе має однакову вагу, значимість. Жертва урівнюється з насильником. У пресу інколи просочується якась інформація (частина на-чеправди?) про реалії формування постправдивого світу. І вона теж розмивається потоками іншої інформації.

Можливе — усе. Для цього плодяться фабрики ботів, мільйони фальшивих акаунтів, структури на зразок Cambridge Analytica... Ім’я їм — леґіон. Олга в одязі і статусі правди, помножена на можливості ЗМІ, передусім соцмереж, стає домінуючою. Вона програмує наше майбутнє. Правда стає секонд-хендом. Нівелюється. Політика і етика — не перетинаються. Мораль і цінності стають релятивними. Фейк поширюється як вірус. Системно творена фейкова інформація становить реальну загрозу глобальній безпеці держав, основам демократії, свободі. Усе можливо?

Небуденне відбулося днями у Москві. Історико-документальний департамент МЗС Росії оприлюднив радянські ориґінали Договору про ненапад між СРСР і Німеччиною від 23 серпня 1939 року і таємного протоколу “о розграніченні сфер об’юджних інтересов в Восточной Европе”. Так званий пакт Молотова-Ріббентропа. Факт його існування Кремль досі категорично заперечував у традиційній манері іхтамнетизму. (Чим не черговий меседж Трампу щодо жаданого поділу сфер впливу?) Типова постправда московського розливу. Інформація як провокація, препарування фактів, психонейронне зомбування, маніпуляція — характерні ознаки постправдивого нарративу доби.

Маніпуляцію свідомістю мас медійними засобами досліджував канадський фахівець з культури і комунікацій Маршалл Маклуен (1911—1980). Автор концепції *глобального села*.

Він вивчав, зокрема, приховані форми впливу на масову свідомість різних форм масової комунікації: реклами, телевізійних програм, кіно тощо. Критично оцінював масові медіа і, зокрема, їхніх власників передусім з огляду на застосування маніпуляцій. Тому прогнозував невтішні перспективи людства.

Від захоплення можливостями медіа у своїх перших роботах (“Галактика Гутенберга” і “Медіа як розширення людини”), виходячи з власних ідеалів християнського розуміння глобального села, Маршалл Маклуен перейшов до критики електронної уніфікації людства, зрозумівши напрями і завдання розвитку комунікаційних технологій. Він вважав, що вони можуть призвести до “паралічу мислення” і тотального упокорення мас.

1974 року в листі до часопису *Торонто стар* він застерігав, що електронна цивілізація створює умови, за яких людське життя “відіграватиме роль плісняви”. Окреслював цю цивілізацію як “нечестиву і шахрайську”, називав її “гідким уособленням Антихриста”. Він порівнював медіаконтент з “сочистим шматком м’яса, яким злодій відволікає сторожового пса сумління”. І вважав, що Перший світ (Захід) “пливе в трибальне несвідоме”.

У результаті він — один із чільних гуру, сурмачів і пророків доби інформаційної і цифрової революції, виявився за життя недооціненим. Мабуть, не випадково. Зрештою, розвиток інтернету і нових ЗМІ вніс корективи у сприйняття його ідей, важливих для розуміння розвитку сучасної цивілізації. І нині його перестороги дода-

ють аргументів, аби замислитися над впливами ЗМІ, зокрема, соцмережових комунікацій, контрольованих і маніпульованих, на колективну свідомість. І наше майбутнє. *Формування домінантних моделей самоусвідомлення, кодування глобальної колективної свідомості відбувається на наших очах.*

У контексті глобального протистояння *постправдивості* визначальними для нас тут і зараз будуть парламентські вибори. Траєкторія яких має провадити до суспільного оновлення. Зокрема, до організованого спротиву і подолання системи корупції. Боротьба з нею досі відповідала вищеокресленій суті доби постправди. До слова, Маклуен скептично оцінював можливості морального спротиву. Він стверджував, що коли тенденція має загальний характер і напрям, спротив лише забезпечує їй прискорення швидкості. Впливати на неї неможливо в процесі участі у спільному русі. Змінити потік можливо лише рухаючись наввиперед течії. Тоді матимемо шанс врятуватися. Винайти, можливо, щось краще взамін.

Утім, найсильніша зброя проти постправди — правда. Правда — це Бог, повчали апостоли.

Не цураймося правди! Шануймося!

Рід

Рід. Відзначу одразу, що ми розглядаємо тут рід як антропологічну, філософсько-соціальну, а не граматичну категорію. Ані також виводу **категорію** в біологічній **систематиці**.

Академічний тлумачний словник української мови визначає *рід* як форму спільності людей за первіснообщинного ладу. Первісна община змінилася вищою формою суспільної організації — родовим ладом. Рід (лат. *Gens*) це група кровних родичів, що спільно вели господарство.

Зі зменшенням ролі жінки в цьому господарстві визначальним стає батьківський рід. З’являються поняття *родичі, рідня. Куми, свати, любі друзі* стають суспільно значимими на пізньому етапі феодального устрою. Зважмо: при матріархаті любих друзів не існувало!

Родина віддавна є архетипом українського (хоч не тільки) етносу. Гріє серце, милує слух. Вслухайтесь, як звучить: *родок, родочок? Якого ти роду-племні? Рід як сім’я, клан...* Клан — ключове слово сучасного трактування архаїчних суспільних відносин. Роди об’єднувалися у *племна* з огляду на спільність інтересів, мови і культу. У вислові “*козацькому роду нема переводу*” вже йшлося про козацтво як *націю*.

Кожна велика нація має своїх духовних *прародителів*, пророків, які формулюють її сокрвенне. Співкрвенне. *А чия кров’ю ота земля напоєна?* Вони глибинно відчують коріння роду, роду-народу. Їхніми устами нація говорить зі світом, з Богом.

Слава не поляже..., а розкаже, що діялось в світі, чия правда, чия кривда і чий ми діти.

Сила правди живе у Шевченкових рядках. Його Слова пов’язують покоління мертвих, живих і ненароджених. Як молитва пов’язує землю і небо. Слова Правди. У них вібрації сили покоління. Поезія рідною мовою, молитва рідною мовою єднає роди в *наш рід*, формуючи тіло *народу*, створюючи потужне духовне поле. Інформаційно-енергетичне. Захисне, очисне. Сакральне. Рід метафізично визначає долю людини: *йому на роду написано*.

Рід — це гумус нашої цивілізації. З часів Трипілля предки поклонялися божес-

тву Роду. Село завжди плакало традиції. Це — матриця українства. Тому в радянський час село нещадно нищили. Радянський тренд: *мой адрес не дом і не улица...* З короткого курсу філософії життя *людини-перекопале*. За рецептурою сталінської кухні, леґіон інженерів людських душ дбайливо, по-мічурінськи провів селекцію *шаркових*. Ними й досі ефективно маніпулює пропагандистська машина імперії.

Вивчення родоводу — заперука позитивної динаміки суспільного розвитку. Звучить пафосно? Все значно простіше. Спрацьовують коди. Процес вивчення родоводу викликає самоповагу. Кштальтується особистість. Коріння роду скріплює її ґрунт. Через рід людина проростає у майбутнє. Родовід як смислотворний засіб протидії нівеляційній сутності орди.

Рід — це сформована віками система цінностей. Власне завдяки цим традиційним цінностям формувалася спільнота з певними ідеологічними і релігійними уявленнями, символікою, історичними міфами. Імперська Росія протягом кількох століть зуміла нав’язати свої цінності уярмленій частині України. Інструментарій був різний — підкуп, переселення, Голодомор.

Тому, визнаючи певні ідентичнісні відмінності між регіональними спільнотами в Україні, не слід вестися на ворожу пропаганду, бо ж саме вона активно формує поділи за лекалами імперських традицій.

Натомість нинішня агресія Росії каталізувала реідентифікаційні процеси в українському суспільстві, прискорила формування політичної нації. З іншого боку, демократичні українські реалії, політична корупція дозволяють Росії використовувати наш національний медійний простір для поширення антиукраїнських нарративів. Зокрема, йдеться про “ідеологічно невинні” розривкові програми, у яких осмілюється і приймається національна гідність. Розважальний контент розмиває критерії критичного сприйняття пропаганди і міжбратні ідеологічні кліше (“один народ” тощо) спрацьовують. Президентські вибори засвідчили не так певний ідеологічний зсув у колективній свідомості, як виявили дремаючий реґсентимент совковості, присутній у підсвідомості значної частини населення (у їхніх родових осередках), який ці програми і кліше реанімували. Судоми фантомних переживань. Постколоніальний синдром.

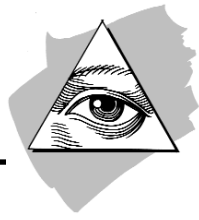
Все ж, видається, ми перебуваємо у фінальній стадії цивілізаційного протистояння між імперією та Україною, коли в контексті національного відродження мають знятися суперечності між заходом і сходом України. Між власне “Україною” і “Малоросією”. Має відбутися кінцева ліквідація Малоросії. На користь України. Єдиної, соборної, незалежної держави. Слова “малорос”, “хохол” мають зостатися архаїчними вокабулами словників, у яких зафіксовано наше колоніальне минуле.

Основним аргументом на користь кінцевого розриву з імперією стало захоплення нею Криму і включення його до складу РФ, а також розв’язання військового конфлікту на Донбасі, постійна загроза повномасштабного вторгнення.

Переплетені коріння і крона роду — оберег проти загроз і викликів доби. Наш Рід як спільнота вільних і свідомих, відповідальних індивідуумів, які в результаті самоідентифікаційних процесів цивілізаційного виміру духовно єднаються, аби протистояти супостату. Таке сучасне розуміння роду.

Р. С. Втім, цікаво було б повернутися до цієї теми років через 100. Коли роботизація людини досягне певного розмаху...

Шануймося!

Легітимний велосипедного рейтингу

Катерина
МОТРИЧ

І ось державний корабель і штурвал у руках нового “капітана”. Щоправда, він ще більше відчуває руль велосипеда, але так хочеться захоплених очей, сміху, всенародної сімдесятивідсоткової любові. Але вона кудись поволі відповзає, розчиняється в повітрі і її дедалі важче втримати.

І дедалі більше примружених очей, спрямованих на постать новоявленого керманіча, доскіпливих коментарів його вчинків, в’їдливих кпинів і тривожних оцінок. І тривога ця почасти нагадує переживання дбайливих батьків, у підлітка яких важке дозрівання. Вони бояться, щоб він не наробив дурниць, не вліз у погане товариство, не дай Боже, не приохотився до наркотиків, не привів у хату злодіїв та не наробив родині лиха.

Інституція держави перетворюється в глум, політичне шоу з ностальгійним “кто бил нічем, тот станет всем” і отим ленінським спічем “каждая кухарка сможет управлять государством”. Щось подібне ми почули від легітимного і в інавгураційній промові. “Фартух та кокошник” цієї “кухарки” ми вже бачимо, і дух комуністичних суботників та “дружби народів” стає дедалі відчутнішим. Мовляв, якщо щось піде не так, то винен не лише я, а ота “груповуха” і такі ж та, що звикла чистити цибулю, крутити м’ясо на котлети, а нині крутить штурвал державного корабля.

І цей політичний кавеен, ба, “розсміши коміка”, вже не смішить коміка, а трішки відлякує новою роллю камікадзе, чи ризикованого каскадера, в якого є один дубль і він може бути фатальним. Це видно з погано замаскованої розгуби і хронічного прагнення сподобатися вже брюссельському “глядачеві”. Але він лише анатомічно схожий на того “прикольного”, такого рідного, всепоїдального, яким кишить Палац “Україна”, готового синіти від реготу навіть коли йому покажуть пальця і який заковтує всяку зовсім недотепну бридоту із зомбоящика. Бо той, брюссельський, все бачить, чує, аналізує, делікатно приховує іронію і не купляється ні на дешеве загравання, ні на прагнення здаватися розумнішим.

І якщо зі своїми легко й органічно вдавати пришелепкуватого чи й дебілуватого хохла, то тут треба натягувати на обличчя інтелектуальну маску європейця, переказувати кепською англійською те, що записане в Конституції і вдавати керманіча великої держави, грамотного політика. А з цим уже проблемніше.

У всьому винна доля. Це вона виробляє такі карколомні виражі. Лягати спати отаким собі безтурботним Голобородьком, що нам’яв у велосідлі свій всенародно визнаний рейтинг в багатосерійних кілометражах, а прокинутися капітаном державного корабля, в якому багато пробіон і всюди чатують підступні рифи і гонять хвилі акули, такі ж не до сміху. А жартівниця-доля розбудила тебе голосом Бакла-

на “господін президент” і ти не можеш отямитися й повірити, що у цього архаїчного транспорту така дивовижна фортуна і така всенародна любов. І вона дісталася тобі, як плід спокуси, а ті, що кинули тобі її прямисінько під переднє колесо того ретро-транспорту, може, ще не відкрили для себе й для тебе, що цей плід зветься плодом добра і зла. І ти ту долю добряче насмішив і закликав до неї не лише грайливих лоскотавок, а й лиховісних валькірій. Тож вони будуть вже інших смішити тобою, гратися, і проєкт цих веселих чортиць буде зватися “посміємося з коміка”.

Бо ж колишні “приколи” дедалі помітніше стають проколами, помилками, шкідливими для країни вчинками і наказами, втручанням у державні справи дружбанів-квартильців. Бо “пацани” загралися, оп’яніли від реготів охлосу та своєї влади над ним і вирішили, що ось такою толокою можна керувати державою, вальжно й безкарно, кланяючись у бік Росії та зневажаючи мову країни, її закони, і це буде ще один “успішний” проєкт.

Гай-гай! Скільки їх було вже в тебе, Україно, скільком ти відспівала заупокійних і спровадила до пекла. Від Батія, скаженого Петра, Леніна—Сталіна—Брежнєва—Януковича — до “95 кварталу” — один сатана.

А сценарій цієї ролі писали ті “сценаристи”, в яких стали западати вже щелепи, бо їх відлучили від грошових потоків і від української корови-сменталки, вим’я якої вони доїли то гуртом, то поодиночі, і видоїли. Їх вгріли державкою лопати і спровадили, вим’я трішки наповнилося. І от вони знову рушили до неї. “Конюха” обирали гуртом, щоб і браму відкрив, і не заважав, а сприяв за дійки вхопитися. Але коли б те розуміли ті макоцвітні пастухи, що випасають ту корову. Це вони з її кізків зробили кулю і вистрелили нею в Україну..

Коли б не війна і не ця велика кров, що ось уже шостий рік поспіль летиться на схід, коли б не ця українська скорбота і велика трагедія, то всі ці витівки української долі могли б здатися лихим сном. Особливо стає боляче і кривдно, коли на “Прямому” телеканалі чи то на інших бачиш і чуєш розумних, освічених, патріотичних і, як на підбір, вродливих молодих чоловіків і жінок. Їхня українська європейськість породжує багато думок і роздумів про ще негустий елітний прошарок нашої нації і про те, що “совок” видозмінився, як колорадський жук. Його плоть живе в капіталізмі, розкошах, а дух — у бараках, гуртожитках і на “стройках комунізма”. І це поєднання небезпечне, бо він із зятятістю, ментальністю й агресивністю азіата-совка не дозволить вигнати свою плоть із капіталізму, офшорів, дорогих маєтків, яхт і екзотичних островів. А його дух незмінно жадатиме нового союзу, “дружби народів”, “руського міра”, бо це його духовний вимір. І ти починаєш майже фізично відчувати десь поруч недолугу українську долю і з відразую запитуюєш її: “Що ти, стерво, витворяєш? Нашо так поглумилася над нами?! Подивися на цих елітних, мислячих і патріотичних молодих людей! А ти знову наступила на ще гірші й щербатіші граблі”. І на мить здається, що реальність — всього лиш лихий сон, бо такими гарними й розумними не може! Не повинен! І не здатен керувати ось такий маленький вождь великих амбіцій, з якого сміються навіть наші закляті вороги. Це зловний московський вешатель про бандеровцев-дітоїдів Є. Кисельов показав у своїх новинах кадри, за

які не просто соромно, а тебе спалює тисячолітній вогонь зганняблення. Маленький чоловічок (я свідомо оминаю слово “президент”, бо він не мій президент) у позі вождя світового пролетаріату щось гнівно й злісно говорить (боюся помилитися, але, здається, про тарифи) і свій імпровізований пересипає “інтелектуальними сленгами: “Не надо бла-бла-бла”. І знову через абзац це ж такі “бла-бла-бла”. І звучить в’їдливий коментар москаля: “То лі..., (не вловила двох попередніх реплік), то лі..., то лі подзакусівшій тамада”). Як казали древні, sapienti sat.

Та й перед вояками явився, як на сцені Палацу “Україна”, і ату там всякі церемоніальні традиції, правила, і як має вітатися з вояками військовокомандувач держави. Як там віталися князі та гетьмани з дружиною та козаками. Він же обранець мас, кумир охлосу, їздовий простого “веліка”. Ось і відповідно до свого транспорту і свого совкового вишколу привітався з вояками: “Прівет!”. Я, мовляв, шойно примчав на передову на своєму президентському веліку, шойно ногу з педалі зняв, ось тільки холошу прищепкою чи великою шпилькою, як це роблять сільські дядьки, защебну, щоб ланцюг не зажував, і з вами про життя “бла-бла-бла”.

Та чого там панькатися з лексикою! Вся “еліта” “95-го” на всю соборну верзе що хоче, мовляв, ми королі пролетарського регіону, ми все можемо собі дозволити; у наших жилах тече кров того ж таки натовпу. І це чи не основний прохідний бал до нової ВР. Головне не законотворча робота і політичний досвід та зрілість, а нові обличчя. Он і єврокомісар Жанклюд Юнкер про це натякнув і навіть поплескав легітимного по обличчі. За що у відповідь одержав високу оцінку: “Класная встреча... Очень добрый тьоплий дядька”. Клас! Кльово! Нет базара.

І знову батькуєш і ненавидиш безневинну цифру “73”, яка вибрала тобі і твоїм дітям зовсім не твою долю. І ти гасиш у собі й не можеш погасити той вогонь, який випалює тебе зсередини і ти укотре переконуєшся, що українці, хохли і малороси — не рідня і навіть не земляки. Бо українці — адаміти, скіфи, Києві нащадки. А тугодумні хохли — від яничар, усіх поневолювачів. А малороси в імперських бараках зачаті, пасинки “руського міра”, правофлангові “п’ятої колоні”. І це та правда, яка пече і ранить, бо їх виявилось більше, бо саме вони вчинили акт наруги над Україною, привісивши до влади невігласів з неукраїнською ментальністю, чужим духом, ненавистю до всього українського і жадою влади.

Вони готові до реваншу, але ще не все для цього готове. Поки що закидають у соцмережі ті думки, які кишать у їхніх головах. Чи то дух Кагановича й Постишева над ними витає, але ненависть до всього українського не прикрита і її не сховати. Дарма, що ці п’ять років Україна крок за кроком повертала саму себе на свої терени, дружбани і легітимний негайно хочуть спихнути на смітник історії ВР і завести в неї просто “нові обличчя”. Бо попередні їм не подобаються і так велить натовп. Так легітимний і перед суддями Конституційного суду “бла-бла-бла”. І це ще одне свідчення того, що в нього як державника не те що ранне дитинство, а період памперсів. Бо глава держави у своїх рішеннях має керуватися лише законами, Конституцією, а не тим, подобаються йому чи ні “дядьки” і “тьютки” ВР. Тому треба негай-

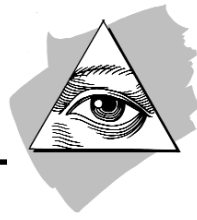
но поміняти на нові. Ручні, в доску свої, які й голосувати будуть так, як поведить диктатор. Отож і закон про мову збираються поміняти на “бла-бла-бла”. І всі міністерства й державні установи заповнять таки ж свої. Їх народить від “95”-го багатодітна і плодівита “Ліга сміху”. Та й український дух нащадки Кагановича-Постишева збираються спровадити з радіомовлення. Їм пообіцяли, що під ними горітиме земля і “руський мір” може прийняти їх у свої обійми, як і “попередників”.

Легітимний відмежувався від озвученого дружаном-квартильцем, але в тому, що це було їхнє спільне “бла-бла-бла” — хто б сумнівався. Досвід Путіна-Жириновського. Там давно існує престольний тандем: що озвучує Жириновський, те в голові у Путіна.

Ще зовсім відчутні вібрації повітря, у яких витало гнівне легітимного “Свинарчуки, Свинарчуки”. Батькування президента Порошенка за них. А ось легітимний сам зводить свинарник зі своїми свинарчуками. Бо й призначення І. Баканова, юриста і співвласника “95 кварталу” на посаду в СБУ, і звання лейтенанта дав. І що з того, що той не служив, не воював! Це ж інший “свинарник” і в ньому свої правила і свої “нові обличчя”. Але хвилю гніву вже збурунув, особливо серед військових, що відгубили на війні і такої пошани не заслужили, як цей юрист, що має переродитися на стража держави. Бач, ніхто не наважується посадити тракториста за штурвал літака, а тут мовби й можна. У новому “свинарнику” такі ж мають бути “нові обличчя”. І дешево шоу і бездарна гра у цьому призначенні розрахована на тих такі ж “73”. І текст того монологу таки ж для рідного електорату. І звучав він приблизно так: “Хоч ти мені і друг, але істина дорожча. ...Будеш працювати для українського народу”.

Повірити у це не дозволяє і фальш у голосі, і те, що звучало це нелюбою для легітимного мовою. Було це, звісно ж, для телекамер із серії їзди на велосипеді, для отого “зебіла”, щоб він вквотнув солодку слину і вкотре сказав собі та щоб неодмінно повторив це у день парламентських виборів, що цей “велосипедист”, у якого він повірив, рідніший від батька, бо дбає про нього. У малороса цей текст може викликати злість, бо це звучало “по-бандеровські”.

Отак і балансує, як вело по горбистій дорозі — між тими, що хочуть в Європу і НАТО і тими, що — в Митний союз. Але ще й третій недавно вималювався: європейський. Це його він у Брюсселі запевняв, що курс на Європу і НАТО незмінний. Але шойно повернувся додому, вдихнув дух Голобородька, як відразу ж прорік: мовляв, із НАТО треба зачекати, бо не всі знають, що це таке і з чим його їдять. Треба народу розказати, що воно не дуже страшне, проведемо референдум, а вже тоді... Ось вам і оголена суть совка. Та це з легітимним треба провести просвітницьку роботу і розповісти про силу і значимість альянсу. Та це він, дитя пролетарського регіону, отруєного антиєвропейською й антинатовською пропагандою, ще не вирішив для себе туди вступати. І тому балансує між полярними поглядами. Крокує мовби й до Європи, але поки що в “5-й колоні”. Кланяється всім відразу: головою до єврокомісарів, своїх потенційних виборців, що обрали курс в НАТО і Європу. Ну, а тим, що заскучали за руським матом і духом шмурдюка, поки що в поклони показує...

Доленосні рішення мають визначати ті, кого природа не обділила розумом і мудрістю. І гра у всенародний вибір, демократію може підвести. Ми нещодавно в цьому пересвідчилися. З постраждалими в аварії чи тяжкохворим не радяться, рятувати його чи ні. Його долю вирішують кваліфіковані фахівці. І “фахівці” вже означили курс до НАТО і навіть дату визначили, але легітимний вкотре ігнорує напрацювання ВР, ухвалені нею рішення і Закони. Виходить, закони пишуться не для зе-команди. Та є і приклад Путіна, який зневажає всі міжнародні норми і закони. От хто тільки його переконав у тому, що він мудрий Соломон і його рішення для України найкращі? Невже такі мудреці від цифри “73”?

І за вутлими плечками й некошерним зростом вгадується диктатор, якому залишився один крок до узурпації влади. Ось тільки обере свою ВР, своїх друзяк на всіх державних постах, ось тільки зведе “свинарник” зі своїми свинарчуками — і нехай усі диктатори живі й мертві задрять: зумів повалити таку державу. Всі колишні насмішки, кривляння, що поціновувалися як гумор, можна замінити на жорсткість, навіть жорстокість. “Слуга народу” може легко й безборонно реінкарнуватися в диктатора.

А розмови про реванш і здачу національних позицій дедалі більше набирають цілком реальних форм. Он до влади рвуться неприховані вороги, які озвучують свої плани, коли переможуть: знищити всі досягнення за останні п’ять років. І вони навіть не намагаються це приховати. І рейтинг у них високий. Ось тільки куди подіти з нашої землі того “зе”, який хоче обрати до ВР катів і ворогів України! Куди йому зрозуміти, що всі ці погрози — це обіцянки, дані Путіну, який окупував Крим, а разом із ними такі прибуткові “вишки Бойка”. Та цей опозиціоніст готовий ополоником море вичерпати і добратися до тих вишок, зробити усі можливі диверсії і злочини проти України й народу, втопити їх в морі сліз, аби лиш задобрити Путіна, виконати його повеління і повернути собі те, що вкрав в Україні. Он на консультації до фюрера в Москву шастає і, напевно, клятвенно обіцяє не просто повалити українську державу, а війняти з України душу. Усі погроми, господін Бойко-небойко, ставалися в нашій історії ось через таких злісних лиходіїв, як ви. Але були і Праведники серед українців, і так їх назвав інший народ за велику жертвність і неймовірне милосердя. За святі вчинки одного народу рятувати інший народ. Не топити, а рятувати, пане Бойко, ціною власного життя. Не вступати у змову з ворогом, не йти до нього за повеліннями, а чинити за Божим повелінням. Але це вже інша тема.

Реваншисти впевненіше й зловісніше формують свої речення, бо до влади прийшов їхній, слабкий і за духом неукраїнський. Непатріотичний, але амбітний і зарозумілий. Об’єктивних підстав у нього для цього немає, але є непереборне бажання “порулить” і перевернути догори дригом державну піраміду. Щоб заповнити її “новими обличчями”.

Що не крок цього горе-президента, то дедалі відчутніше несе перегаром “русько-го міра”, піднімають голови древні дракони, рептилії і все, що зачалося було під колодами, у віваріях, а нині ожило і бризкає отрутою. Бо і референдум про закінчення війни озвучено, а вона може закінчитися лише перемогою фашистської Росії, здачу частини України, за яку полягли тисячі. Вже ніби видано наказ про відновлення торгівлі з ОРДЛО. Чи то не розуміє значення запроваджених владою санкцій, чи навпаки розуміє, а сепаратисти і оку-

панти не дуже й вороги, а лише “повстанці”. Вони відібрали в українців підприємства, але вироблену на них продукцію Україна у них мусить після цього наказу купляти і податки сепаратистам сплачувати мусить. І паспортизація Донбасу, й відновлення, торгівлі із сепаратистами, озброєними російською армією, — це лише квіточки, а плоди будуть гіркі й отруйні.

Охлобратія готова проголосувати за всіх, що обіцяють розквитатися з нашою незалежністю і з тими національними здобутками, які досягнуто важко і непросто. Зе-лекторат готовий згорнути на свої і наші голови кару Господню, не усвідомлюючи масштаби зла і горя. Бо злоба Путіна до України, яка стоїчно чинить опір ось уже шостий рік поспіль, сягає пекла. Москаль у своїй мстивості й жорстокості не знає меж, і це він доводить не раз. Коли Меншиков потайки увійшов вночі в Батурин, від його люті й жорстокості жажнулося пекло. Ріка Сейм була червона від крові... Не знав Муравйов і його банди спину і 1918-го під Крутами, і коли вистрілював киян як беззахисних птахів. А нині навіть моторошно уявити лють москаля. Він не простить ні санкцій, ні підірваного авторитету російської армії, однієї з напотужніших у світі, яку, як шолудивого kota, женуть українські вояки і множать двохсотих. Він не простить нам ні нашого гордого духу, ні курсу на Європу і НАТО, ні Томосу, ні зневаги до нього і його біснуватого режиму. Лють москаля сягає пекла, бо він сам пекло. І наш “забіл” може відкрити йому всі брами, як відкрили їх у Батурин козацькі ватажки Соломаха й Ніс, що вночі наздогнали царське військо, коли воно вже відійшло аж за річку Сейм, повернули його і провели таємним входом до Батурина. Як відкрили їх українські соціалісти 1918-го, повіривши у російських більшовиків і соціалістів, “які не скривдять”.

Невміючий мислити — той таки ж Соломаха й Ніс. Він вічний провідник зла. Мовби й не катує і не розпинає Україну на хресті, але свяхи носить і молот готує. Ось свіжий приклад: в одному з регіонів партії проводили рейтинги кандидатів, що увійдуть до нової ВР; і серед різноманіття імен не виявилось представника “слуги народу” і якийсь жартівник просто вигадав його, вписавши неіснуюче прізвище. За нього було віддано найбільше голосів — 25 відсотків. Навіть не за kota в мішку, навіть не за його хвіст, а за те, що під хвостом. А от коли б було можна позбавити їх паспортів і права голосувати і нехай би жили в моральній резервації, оце було б, може, й не справедливо, але цілком логічно. Ми б не мали нині ні таких проблем, ні таких керманічів, ні такого печерного злодійства, ні України, схожої на скалічдлу жебрачку. Не мали б і війни, і окупантів. Коли б свідомість багатьох, дуже багатьох нині в Україні суціль, не була б такою ушкодженою, коли б рагулі жили десь, на іншому краю планети, або й на іншій, а в Україні — мудрі, люблячі, мислячі, чисті помислами й діяннями, віруючі, і просто Українці-християни, що по-язичницьки поклоняються і оберігають рідну землю, воду, повітря, бо-готворять усю природу, в яку Творець вклав Себе! Ми такі романтична нація і я останнім реченням вкотре це довела...

Так, це жорстокі чи й нещадні оцінки тих, що живуть з нами поруч і через своє невігластво, непатріотичність і просто недолугість визначають нам долю, а, може, біду і горе на довгі десятиліття. Це було в нашій історії не раз. На їхніх зрадливості і слабомислії грали усі пройдисвіти, брехуни-обіцяльники і всі кати й мучителі. Це те вічне стадо, якому достатньо батога і воно навіть не просить мички сина. Свої і ли-

ше свої, зрадливі й немудрі, підступні й лихі, палили і знищували наше життя і міняли нашу долю і нашу історію усі останні століття.

І ось ця гнила віть на нашому національному дереві не всохла, не відчахнулася, а відродилася і наробила нам біди. Заскуцали за русським матом і перегаром, що несе від його “руського міра”. І ця віть не зміниш просвітництвом. Не докричишся до нього. Його “перевиховаєш” лише так, як це зробив Мойсей.

Гра в престол розгортається. І тих, що за Європу та НАТО, і тих, що за Митний союз, легітимний переконав у своїй нещадності до корупціонерів, олігархів, вміло замаскувавши свою невіддільність від них, а може, й таємну змову. Пообіцяв, що всіх липкоруких пересадить. І хто тільки за 28 літ нашої незалежності не провітрював наші тюрми для нових поселенців і не дурив лохів! Он уже “вийшли на волю, відмотавши термін”, яких “пересадив” у своїх палких обіцянках, зганьбив на плакатах “бандитам-тюрми” бравий пасічник. Але лише випустив на бандитів-крадіїв рій бджіл, що принесли у їхні офшори його ж глечики з його ж таки медом...

І сміх, і гріх. Сміємося вже 28 літ, особливо коли нам приносять квітанції з комунальних тарифами. Радіємо, що ми такі веселий народ, легітимного собі висміяли. А він он царство достатку пообіцяв. Так прямисінько, починаючи з 4-ї години 22 квітня 2019-го року, всі дружными лавами заходимо в царство достатку, помахавши руками бідності. Тільки не відомо, чи це буде стовідсоткове входження, чи лише для 73 відсотків везунчиків. Поки що інтернет і всі ЗМІ мовчать. Державна таємниця. Державники-квартильці списки утрасяють.

Дехто поблажливо списує всі пасажи, непрофесіоналізм, помилки, шкідливі заяви друзів дитинства, що надають “гуманітарну допомогу” легітимному, на брак політичного досвіду, мовляв, новообраний з ніг до кінчиків волосся — актор, комік. Зоряний комплекс. Як кажуть уста народу, “а їдять його мухи” з такими яловими поцінуваннями акторського таланту! Та в нас усі базари, електрички аж кишають такими претендентами на багатокілометрові телесеріали з такими акторами. Кинь на ринку картоплиною в бродячого kota, а в незасвічену зірку втрапиш. Нехай нам задрить увесь Голлівуд і простять нашого невибагливого сучасника наші зоряні корифеї — Соломія Крушельницька і Соломія Заньковецька, Паторжинський і Марія Литвиненко-Вольгемут, Шумський і Бучма, Наталя Ужвій і Ольга Кусенко і вже молодші Бенюк, Ступка, Хостікоєв, обидві Сумські і всі-всі талановиті, геніальні, яких годі перелічити — пробачте, що кавенівська тінь голобородків впала на ваш акторський геній і талант. Сірі смаки породжують сірятину. Постсовкова “еліта” несе не просто мас-культуру, а антикультуру, пересит матюччям. Вульгарність і “гумор”, у якому мізер гумору. Тож простіть і ви, князі-гетьмани, українські сміхотворці: Остапе Вишня, Олексію Коломієць і всі “Фараони”, простіть і ви, неповторний Микола Яковченко і всі творці фільму “За двома зайцями” — твору світового рівня.

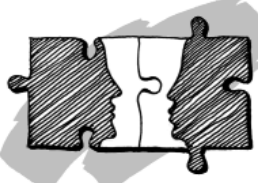
І ви, сивочолі академіки й професори, вчені й митці і просто мудрі люди, принагідно простіть. Так ще з нами не жартували. Їх виявилось більше, ніж нас. Генетична диверсія. І українська доля надивилася серіалів і так захопилася, так розчулилася образом на велосипеді, що на radoшах... Словом, її знову спіткала капость... Поки що невиліковна хронічна хвороба!

І ви, орії всіх часів, простіть, бо і землю нові господарі обіцяють пустити з молотка. Бо вона легітимному чужа, не дорога, вона не пролягає у його генах скибами, орошеними потом хліборобів. Ленінські щедроти закінчилися для України дванадцятьма колами пекла. А скільки цей легітимний принесе і скільки Україна буде вигрібати після цього не христового походу? Яка його місія? Це провидіння Боже чи помста лукавого?

І ось варт зупинитися й всім нам подумати: що означає цей ребус? Це якийсь повеління Неба чи масова шизофренія? Після хвилі українського Відродження йде темна, мутна хвиля наступу на те, що вдалося досягти ціною великих зусиль в умовах війни. До влади рвуться невіглази і відверті, неприховані вороги. А маленький вождь запалав такими амбіціями і таким прагненням всевладдя, що імпічмент може не спрацювати. Адже все за нього продумали мудріші і підліші: хоче народ того імпічменту, дай їм, але вони ним не зможуть скористатися, бо їм не дадуть. На всіх постах має бути ручний, слухняний “95-й”, “нові обличчя” опозиційних динозаврів і ще “новіші” зміїв-гориничів, що не бачать свого існування і марять “за життя” лише з Росією.

Але їм ніхто не дозволяє вчинити наругу над нашими здобутками і нашим прагненням жити у своїй державі так, як того хочуть українці. У нас є спасенний оберіг — Майдан! Вічний український праведний гнів, він дарований нам Архистратигом Михайлом з вогняним мечем. І він змете, спопелить кожного, хто просміє розтоптати нашу українську душу, наш український світ. Їх виметуть, вигребуть, як непотріб. Усі погроми українці робили не з доброго дива, а коли точка кипіння сягала крайньої межі. Ми народ мирний, але, як він казав справіку, “нехай твій чорт не випробує мого дідька”. А може, хтось дуже цього й хоче — щоб звести лобами українців із “забілами”, які так прагнуть ковбаси по 2.20 і щоб над ними панував примарний Голобородько, такий собі у “доску свій” вождик у завеликому піджаку, що на велосипеді везе Українську долю. І куди? А звісно, або в нікуди, або ж у “Митний союз”. У бідність і рабство. А може, хтось і розробив цей сценарій. Він писав чорні сценарії в Батурині і під Полтавою, під Крутами та й по всій Україні і все нашою кров’ю. Може, саме це йому і треба: поставити на броньовик вождика, який крок за кроком пхатиме Україну до імперії. І тим провокуватиме гнів. Він уже клекаче в душах патріотичних, а народ озброєний. Якщо ще хтось і досі не зрозумів, то варт нагадати, почути й запам’ятати: українців не можна випробовувати неволею і намагатися накинати їм на шию налігач або ярмо. Мирний віль вимить перетворюється на буйного дикого бика-сементала з червоними очима, крутими рогами і ратищами, з-під яких летять вогняні бризки. Горе тому, хто не встиг утекти від цього смерчу. Повірте і передайте усім голобородькам, всім його друзям дитинства, що надають “гуманітарну допомогу”, всім їхнім ляльководам. І не треба так майже непомітно помахувати руцею в бік Росії. Мовляв, ще трішки і ми будемо не проти. Був Майдан Гідності, а наступний може бути Майданом нещадності...

Повірімо у мирний плін нашого життя, у те, що закон про імпічмент президента — єдиний поки що правильний вчинок у цій невеселій комедії, в якій режисером і постановником був сам батько гріха. Нехай на цьому його сценарій про Голобородька і його велосипедний рейтинг буде першим і останнім. І нехай Касандра цього разу не віщує і не напроорокує.

Освятили пам'ятник капелану УГА

Минає сто років з часу загибелі греко-католицького священника, польового духівника Української Галицької Армії, тестя Степана Бандери Василя Опарівського.

Григорій ЖИБАК,
УІС

Як і сотні інших духовних осіб, він зголосився до лав українського війська. Служив у 8-й Самбірській бригаді. У розпал Чортківської офензи Василя Опарівський перебував у селі Слов'ятин біля Підгайців. Зазнав поранення від вибуху гранати. Його доправили до військового шпиталу, де він помер наступного дня. Поховали 29-річного капелана УГА за величезного здвигу людей та війська на місцевому військовому цвинтарі. Чин похорону звершив настоятель греко-католицької церкви Успіння Пресвятої Богородиці, парох Підгайців отець Іван Токар.

Совецька влада знищила цвинтар полеглих у Першій світовій війні. Не залишилося жодного хреста. Згодом на цьому місці стали ховати померлих. Невідома й могила Василя Опарівського. Тож пам'ятник йому спорудили при вході на цвинтар, біля символічної могили усім героям,

Все, що можемо...

Стаття у тижневику “СП” (ч. 19 за 2019 р.) “Проти вакханалії антиукраїнських, проросійських сил” звучить тривожним набатом до всіх здорових національних сил України. А вони, саме ці стрижневі сили, на мій погляд давнього читача та дописувача багатьох видань, порідили за рахунок природної втрати дисидентського кістяка борців за Незалежність України.

Добре, що лишається гідна структурна решітка їхніх побратимів: політиків, письменників, митців, журналістів. Радий помилитись, але серед молодшої генерації політиків не відчувається отого горіння — першопрохідців-шістдесятників. Зрозуміло, інші обставини, розкутість свободою зрештою. Але ж ті канали антиукраїнські, про які йдеться в статті, мусять бути закриті. І справді, хто ж окрім згаданого Медведчука, ще “тусується” на тих каналах? А це слуги багатьох “товаришів” і “господ”, різних партій — до Януковичевої включно. Котрі не лише компартію зрадили, а й “Народний Рух”, до якого “примкнули”, виявилось, випадково.

Можливо, редакції незручно їх іменувати, то дозвольте читачам оцих лавриновичів, журавських, кожар, піховських усіх відтінків — “люструвати”. А що там відверті рекрути п'ятої колони — “шурфичі”, то нині їх підпирає молодий та ранній, а ще “Розумний” (“аж страшно”, як сказав класик) Євген

які поклали життя за Україну.

Відкриття пам'ятника відбулося за участю представників влади, духовенства та громадськості. Над пам'ятником майорили прапори, що їх тримали юні пластуни. Хори підгаєцького греко-католицького Прокатедраального собору Всіх святих українського народу та з села Новосілка супроводжували дійство виконанням стрілецьких пісень. Вклонитися своєму прадіду в Підгайці приїхав Степан Бандера, який від родини склав подяку всім, хто долучився до з'ясування обставин смерті, поховання та спорудження пам'ятника.

Воскресає пам'ять та слава українських Героїв. Відтепер, уже у камені, повернувся в Підгайці Василь Опарівський. Він міг слугити Богові на рідній Лемківщині, бути щасливим у сімейному житті з дружиною Юлею та донькою Ярославою, яка згодом поєднала свою долю з Провідником нації Степаном Бандерою. Але обрав захист Батьківщини. Показав на її вівтар життя.

Мураєв, власник “Нашого”. Це він, Мураєв, відверто апелюючи до південно-східного регіону України, рече винятково московським “язиком”. А про іншу частину нашої держави кризь зуби прорік — “оголтелий націоналізм”.

Стоп, отут би детальніше: чому би нам протилежно не вхопитися за “рускомірській рашизм”? Де ще більше є процвітаючого націоналізму в обіймах з шовінізмом, як не в Росії? Ось і прийміть таке читацьке завдання: розширити цю тему. Носом тикати окремих в сутність такого сусіди. Позаяк у нас різні можливості. Чим можна допомогти “знизу”?

Повторюю, але скажу: ще з часів “перебудови” практикував передплату, бодай на півроку, саме демократичних видань, місцевим редакціям, бібліотекам.

Нині, можливо, через засилення інтернетних джерел, але з двох поштових відділень мого села жодне не має передплати для шкільних бібліотек тижневика “Слово Просвіти”.

Одне слово, на центральну школу я подарував піврічну передплату. Водночас сам прошу допомоги: підкажіть, де купити триколісний дорослий велосипед? Оплату гарантую. А ця колісниця для мене — це і пошта, і бібліотека, і крамниці, і церква — Білий світ!

З повагою, **О. ПЕРЕДЕРІЙ**,
Мала Білозерка

Адреса і телефон автора у редакції.

Помолюся над ланом паперу...

Тарас САЛИГА

На жаль, у нас кожна добра справа вмить одержує майже невиліковну пухлину, якій діагноз “согуптіо” (лат.) — корупція, що українською звучить “підкупність і продажність”. Тлумачні словники уточнюють семантику: підкупність і продажність серед державних, політичних і громадських урядовців, а також чиновників цих служб.

Але не гоже бути, наприклад, лауреатом премії ім. В. Стефаніка, якщо не пишеш малих форм прози. Та письменники — народ кмітливий і виклопотали нагороди усіх жанрових номінацій. У цьому теж лиха не було б, якщо б вистачило достойників, чие ім'я слід величати, та було б кому нагороду отримувати. Але знаходяться ті і ті. Одні воскресають для слави, хоч у житті самоусвідомлювали мізерність свого таланту. Вони не винні, що їх будять з могили для підкупних і продажних афер, себо для корупційних звершень.

Не змітаю все підряд одним вінком. Християнська мораль та етикет не дозволяють мені оперувати іменами, бо у більшості випадків присудження нагород у відповідній гармонії. Але медаль, як кажуть, має два протилежні обличчя. З'явилися збирачі нагород. Часто у пресі стрічаєш під скромною публікацією ім'я автора, а під ним довжелезний перелік його лауреатств, звісно, для “крутості” без згадки про обласний рівень нагороди.

Щоб у нашу розмову ввести бодай один відкритий факт, покиваюсь на повідомлення “Української літературної газети”

Степан ТРОХИМЧУК,
голова Львівського обласного відділення Всеукраїнського об'єднання ветеранів

Багатівкова колоніальна епоха наклала трагічний відбиток на українську націю, змінила її менталітет, сповільнила її ходу до світлого і вільного державного майбутнього. Колонізатори не тільки винищували національну еліту, асимілювали і налаштували проти власного народу, а й прищеплювали вільному козацькому роду гени покори і рабства.

Терор чужинців, їхня зневага до всього українського, національне приниження і соціальний визиск сприяли таким негативним явищам, як відрубність, хуторянство, замкненість, байдужість до новачків у всіх напрямках суспільного життя, спонукали до відставання у своєму розвитку від інших народів. Ці негативні риси посилювалися з втратою провідної еліти у всіх прошарках українського суспільства, бо без активних провідників громади не розвиваються належними темпами і у потрібних напрямках. Але ці явища не були незворотними, час від часу з'являються нові лідери, прокидається пасіонарність, наступають революційні зсуви у формі Майданів чи Революційної гідності.

Християнський постулат “Бог — то любов” у наш кризовий час повинен мати пріоритет у кожного українця, бути провідною зіркою у його житті. Але й з любов'ю у нас діються дивні діла. Руйнується вона передусім у наших сім'ях, які з неймовірною швидкістю розпадаються. Рівень роз-

Як тільки ми почали виходити з-під комуно-радянської сваволі, себо в часи нашої незалежності, у кожній обласній філії НСПУ стали впроваджувати літературні нагороди (премії) під іменами видатних письменників краю. Скажімо, на Івано-Франківщині така відзнака іменувалась “лауреат обласної премії ім. Василя Стефаніка”. В іншій області, наприклад, “ім. Євгена Маланюка”. І в цьому є своя неспростовна логіка: уславлюється письменник, під чим іменем нагорода, та стимулюється й активізується літературний процес.

“Плідний творчий рік” Ярослава Ткачівського” (15.11.2019). Цитую: “Фініш 2018-го року був вельми для нього врожайним. Українського поета, лісника, прозаїка, головного редактора всеукраїнського літературно-художнього та громадсько-політичного журналу “Передел” Ярослава Ткачівського на Х зїзді письменників України обрали членом Секретаріату і Правління, заступником голови Національної спілки письменників України. А в останні дні минулого року, як уже повідомляла “Галичина”, Ярославу Ткачівському вручено обласну премію ім. патріарха Володимира Романюка та митрополита Андрея Шептицького в номінації “Духовне друковане слово”. У зв'язку з такою нагородою кореспондент газети Михайло Пасічанський попросив Я. Ткачівського розповісти “про цю відносну нову премію”. “Не сприйміть мою відповідь, — сказав лауреат “Духовного друкованого слова”, — на ваше запитання за якусь нескромність, але то власне я 2015 року, коли був депутатом Івано-Франківської обласної ради, виступив з ініціативою заснувати творчу відзнаку ім. митрополита Андрея Шептицького в галузі духовної літератури, а світлої пам'яті письменник, Шевченківський лауреат Степан Пушик

запропонував, щоб то водночас була премія імені і патріарха Володимира Романюка”.

Але ж премія фонду митрополита Андрея Шептицького є. Її промотором був знаний світові дисидент Іван Гель. Я навіть знаю носія такої премії, який одержав її за 779-ти сторінкову антологію сакральної поезії, тобто “духовного друкованого слова” під назвою “Слово Благості” та за наукове дослідження “Молимося, Боже єдиний”, які вийшли у світ 1999 року. Отже, ініціатива Я. Ткачівського заснувати відзнаку на честь митрополита Андрея Шептицького, делікатно сказавши, не робить честі її засновникові, бо він її зніщював для себе. Ще більша прикрість, Ткачівський зігнував церковно-релігійним етикетом. Патріарха Володимира Романюка ніколи не було. Був Святіший Патріарх Київський і всієї Руси-України Володимир І (в миру Василь Омелянович Романюк). Він 1976 р. оголосив себе належним до Української Автокефальної Православної Церкви. Згодом очолив місійний відділ УАПЦ і до кінця свого життя піднімався по церковній службі.

Для такої комбінованої різноконфесійної нагороди, очевидно, потрібна згода високих церковних ієрархів, що важко узяти.

Нація без любові, але зі злом, заздрістю і захланністю

лучень сьогодні сягнув 61%, тобто більше половини шлюбів, і церковних, і цивільних, розпадається. А це втрата любові до одного з батьків, батька чи матері до дітей. Знецінюється інститут сім'ї, зв'язок поколінь, взаємна повага і допомога, переважає егоїзм. За цим показником ми перші в Європі, а тому є над чим задуматися.

Це відбивається і на стосунках людей між собою. Не поліпшується і любов наша до природи. Засмічені ліси і парки, вулиці й сквери, подвір'я і під'їзди житлових будинків. Байдужість, небажання допомогти ближньому, зневага до людей впадають у вічі шокроку.

Заздрість до успіхів чи багатства інших стала однією з причин відчуження людей, стресів і скандалів. Це зумовлює бажання у заздрісників підставити сусіду підніжку, підпалити його будинок, побвивати його курей. Вона вилівається у рейдерські захоплення чужих підприємств, земель чи врожаю, бажання відсудити у сусіда межу чи клаптик городу. Заздрість заставляє політиканів очорнювати опонента чи конкурента, запускати у ЗМІ фейки чи підлі наклепи.

Захланність є одним із найбільших гріхів християнина, моральним юродством і гальмом у розвитку суспільства. Інстинкт споживання, накопичення багатства, маси непотрібних речей при-

зводить до збіднення природи, перевитрат матеріальних ресурсів, духовного зубожіння людини. Це особливо стосується наших скоробатків, нуворишів, королів тінювого сектору економіки, які досягли статків у першому поколінні. Вони, часто малограмотні та безкультурні, будують ханські палаци, купують дорогі авто і різноманітні коштовності і забавки, витрачають кошти на забави і відпочинок, але не дбають про своїх робітників, за рахунок яких збагатилися. Не стають меценатами, не офірюють кошти на книги чи фільми, не підтримують шкіл чи університетів, не купують іменних танків чи літаків для фронту. Не наслідують французів, які за декілька днів зібрали понад мільярд євро для відбудови своєї святині — Собору Паризької Богоматері.

Нам, українцям, є над чим задуматися. Вчитися і вдосконалюватися, звертатися до надбань наших попередників і запозичувати найцінніший досвід наших західних сусідів. Потрібно, щоб кожний українець був своїм серцем своїх, другом і братом колег і сусідів. Жити треба за Божими і людськими заповідями, щоб залишити хороший слід після себе. Любімо ближнього більше, ніж себе самого, бажаймо йому добра і успіхів, щоб це поверталось до нас сторицею. Тоді воскресне Україна, тоді будемо радісними і щасливими і ми з вами.

Символ боротьби проти Московії

о. **Юрій МИЦИК**,
доктор іст. наук

В історії кожного народу і кожної держави є події, які постійно оточені атмосферою вдячної пам'яті нащадків. Однак, за умов колоніального стану країни, така традиція порушується, бо загарбники прагнуть стерти славні події з пам'яті поневоленого народу, щоб пригальмувати процес національного відродження, боротьби за національну незалежність. Класичним прикладом цього може служити історія з Конотопською битвою. У ході цієї битви, що відбулася 9—10 липня (29—30 червня) 1659 р., українська армія вщент розгромила окупаційні війська Московської держави. Пізніше Україна, програвши війну, втратила незалежність, а ще пізніше — політичну автономію. Більшість українських земель опинилася під владою Російської імперії. Через колоніальне становище України в історичній науці насаджувалися ті концепції, ті погляди на історичне минуле, які відповідали інтересам загарбників. Конотопська битва їм аж ніяк не відповідала. Самим своїм фактом вона руйнувала міфи про споконвічну й непорушну дружбу між українським та російським народами, одностайність українського народу в підтримці Переяславської ради 1654 р., загальнонародне прагнення українців до “воссоединенія”. Більше того, вона нагадувала російським великодержавним шовіністам про найбільшу в історії Росії XVII—XVIII ст. поразку московської армії, і поразку саме від українців. Ця згадка для їхньої імперської свідомості була аж надто болючою. Тому колонізатори всіляко замовчували Конотопську битву, а коли й згадували, то скоромовкою або ж відверто вороже, тенденційно, не зупиняючись перед фальсифікаціями. Українська підросійська наука мусила це повторювати або мовчати, а слово правди могли сказати лише ті історики, що працювали поза силовим полем (у прямому значенні цього слова) Москви, бо саме силові інституції Російської імперії — СРСР визначали клімат і результати наукових дискусій. Але зусиль В. Герасимчука, Д. Дорошенка, І. Крип'якевича і деяких інших було замало. Неможливо було проводити і повноцінний науковий пошук джерел з історії битви та публікувати їх, що значно утруднює завдання сучасних дослідників.

Перш ніж повести мову безпосередньо про Конотопську битву, треба стисло охарактеризувати ті історичні умови, котрі її викликали. Перемир'я між Річчю Посполитою та Московською державою, укладене за спиною України у Вільні 1656 р., було брутальним порушенням умов рівноправного російсько-українського договору 1654 р. Тиск з боку Москви на незалежну Україну особливо посилювався по смерті гетьмана Богдана Хмельницького у 1657 р., коли значно погіршилося через об'єктивні причини внутрішньополітичне становище України. Особливо небезпечним було те, що Москва дедалі активніше підтримувала за спиною законного уряду України опозицію, яку очолювали авантюристи та політичні демагоги — полтавський полковник Мартин Пушкар, кошовий Яків Барабаш, Іван Безпалый. Московські воеводи, що сиділи в Києві та деяких інших містах зі своїми гарнізонами, нахабно втручалися у внутрішньукраїнські справи, ігноруючи волю гетьмана Івана Виговського, прагнучи закріпитися в головних містах Гетьманщини. Врешті, підбурювана ззовні опозиція взялася за зброю, і Виговський мусив відповісти тим же.

Російсько-українська війна ставала дедалі масштабнішою і до того ж посилювалася війною внутрішньукраїнською, громадянською. В Україну було спрямоване величезне московське військо на чолі з князем О. Трубецьким. Його чисельність дехто оцінював у 360 тис., хоч насправді вона була меншою (близько 200 тис.). Невеликі українські заслони відійшли до м. Срібного (Прилуцький полк під командуванням майбутнього гетьмана України Петра Дорошенка) та до Конотопа (Ніжинський і Чернігівський полки під командуванням ніжинського полковника Г. Гуляницького). До Срібного вирушила частина московитів під командуванням князя Семена Пожарського, котрий, розоривши прилучан, оволодів містом. Частина мешканців Срібного перебили, багатьох узяли в полон. 16 квітня 1659 р. Трубецький підійшов до Конотопа, до нього долучився і Безпалый. 21 квітня приспіла решта московського війська під командуванням князів Г. Ромодановського, С. Львова та Ф. Куракіна. Розпочалася майже тримісячна облога Конотопа (11.05—9.07. 1659 р.), який мужньо оборонили 4 тисячі козаків та місцевих мешканців. Невдовзі сюди підійшли всі царські війська, які виступили зі Слобо-

ського, котрі на додачу зруйнували міст. Важка московська кіннота застрягла в багнистих місцях ріки, “справжніх конотопках”, як писав невідомий автор “Віршованої хроніки” 1681 р. Саме в цей час українське військо розвернулося на 180 градусів і перейшло до контратаки; вдарили козаки, примчала із засідок орда, переправившись на правому і лівому флангах. Узята в кільце армія московитів опинилася у безнадійному становищі й танула на очах від вогню й шабель, тонучи у воді... Повторився сценарій Зборівської битви 1649 рр. із ще тяжчими наслідками для противників українського війська. Тим кіннотникам Пожарського, котрим вдалося вирватися з кільця, довелося відбиватися аж до стін Конотопа від української й татарської кінноти, що напосідала на них. Мало хто з московитів дістався до свого табору. Пізно ввечері військо московитів стало відходити з-під Конотопа. Побачивши, як розгортаються події, на нього вдарив з міста Гуляницький зі своїми козаками, захопив частину артилерії та обозу, знищивши чимало ворогів. У цей час Виговський, який підійшов упритул до ворожого табору, звелів своєму війську окопатися, щоб підготуватися до можливої атаки. Московити

ло московського війська на переправі. З приводу його жажливої катастрофи український літописець Величко записав: “Отак винагороджено було, Бог так зволив, розором і кров'ю війська його (Пожарського) власною, невинне пролиття крові сріблянських мешканців і розор міста, що їх учинив Пожарський, бо з тої поразки міг утекти до свого обозу під Конотоп хіба той, хто мав крилаті коні”. Звістка про перемогу пронеслася по всій Україні. За кордоном навіть видали спеціальні брошури, де був надрукований лист Виговського з розповіддю про Конотопську битву. Одну з німецьких брошур видано у перекладі українською. Донеслася вість і до Москви... Образно про це написав у своїй “Истории России с древнейших времен” чи не найбільший російський історик XIX ст. С. М. Соловйов: “Цвіт московської кінноти, що відбув щасливі походи 1654 і 1655 рр., загинув за один день, і вже ніколи після того цар московський не був у силі вивести в поле такого блискучого війська. В жалобній одежі вийшов цар Олексій Михайлович до народу й жах напав на Москву. Удар був ще тяжчий, що був несподіваний!.. Трубецький, на котрого поклали найбільші надії, муж на війні щасливий і ворогам страшний, утратив таке величезне військо! Після здобуття столиці, царська Москва тепер затремтіла за свою власну безпеку: з наказу царя люди всіх станів поспішили на земляні роботи з укріплення Москви. Сам цар з боярами раз у раз приходив дивитися на ці роботи. Мешканці околиць зі своїми родинами й майном наповнили Москву, пішла чутка, що цар віздить на Волгу, за Ярославль”.

Після Конотопської битви Виговський швидко очистив від ворогів Ромни, Лохвицю та інші міста Посулля і думав із ханом про повторення походу гетьманів Сагайдачного та Михайла Дорошенка на Москву. Однак його грандіозна перемога не призвела до виграшу війни і основною причиною цього був розкол українського суспільства, різні групи якого по-різному уявляли майбутнє незалежної України, її устрій, внутрішню політику, а для досягнення свого не зупинилися навіть перед застосуванням зброї. Далися взнаки століття бездержавності, що значною мірою зумовило розгул анархії та всіляких опозицій, які легко ставали знаряддям у руках іноземних загарбників.

Якраз після Конотопської битви вибухнуло нове антиурядове повстання, яке було краще підготовлене, ніж попереднє. На чолі його стояв неповнолітній Юрій Хмельницький, зовсім нездатний до керування державою. На Крим ударив Іван Сірко, змусивши цим хана спішно покинути Виговського і повернутися назад. З новою силою запалала громадянська війна, яка знищила плоди перемоги над зовнішнім ворогом. Скориставшись цим, армія Московської держави знову вдерлася в Україну. Не бажаючи нищення Батьківщини, Виговський склав булаву, яка перейшла до Юрія Хмельницького. 17 жовтня 1659 р. новий гетьман під тиском московського війська підписав новий договір, за яким Україна з незалежної держави перетворилася на автономну одиницю в складі Московської імперії...

Попри всі подальші події та невикористані можливості в боротьбі за незалежність, Конотопська битва була і залишається одним із славних символів національно-визвольної боротьби українського народу, засвідчуючи високі моральний дух і рівень військового мистецтва українського війська. Її досвід ще раз показав, що будь-які воєнні звітяги залишаються безрезультатними, коли немає єдності народу, а фундаментальна справа створення держави підмінюється боротьбою за інтереси одного класу, групи чи партії, що має своїм наслідком громадянські конфлікти й війни, втрату незалежності й встановлення влади іноземних колонізаторів.

Почесна козацька варта біля пам'ятника на честь перемоги в Конотопській битві

жанщини. Гуляницькому не вперше було тримати оборону фортець, і він зі своїми чернігівцями та ніжинцями вдало протистояв ворожим військам, завдаючи їм великих втрат. Загарбники задоволилися тим, що спалили Борзну й передмістя Ніжина внаслідок своїх короткотривалих рейдів. Основні сили московського війська стояли під стінами Конотопа.

Успішна оборона Конотопа дала змогу Виговському виграти час і зібрати велике військо, яке разом з невеликими відділами сербів, молдован, поляків та німців нараховувало майже 60 тисяч. Щоправда, під “німцями” треба швидше розуміти не так власне німців (шведів, данців тощо), як перевдягнених у німецьких одяг поляків та українців. Добився гетьман і того, що сам хан із 40-тисячною ордою вирушив йому на підмогу. У першій же значній сутичці ординці Карач-бея розгромили вщент 15-тисячне військо московитів. Кіннота швидко переправилася через міст і почала громити ворога. Орда залишалася поки що за річкою Соснівою у секреті від ворога. Побачивши нечисленне українське військо, князь Пожарський приспів на допомогу своїм воїнам. Виговський зумисне почав відступати, а Пожарський з основними силами (друга менша частина залишилася під стінами Конотопа) погнався за козаками. Настав момент, коли одна частина його війська вже вискочила через міст на протилежний берег, а друга ще готувалася до переправи. Саме тоді розлилася річка, яку встигли загатити люди Вигов-

об'єднали три свої табори в один і окопалися, а потім зробили спробу контратаки. Бій під стінами Конотопа був дуже жорстоким. Сам Виговський, що керував битвою, трохи не загинув. Спочатку гарматним ядром відірвало ногу коневі, на якому сидів гетьман, потім куля розірвала одяг. За деякими іншими повідомленнями гарматне ядро ушкодило луку сідла, але не зачепило гетьмана. Російське військо врешті не витримало і стало відступати табором до Путивля, покинувши частину своєї артилерії, відбиваючись протягом наступного дня від українських козаків і татар. 12 липня українське військо зробило спробу взяти штурмом російський табір, що відступав, але безрезультатно: 14—16 липня ворожий табір було оточено у Козацькій Діброві, вдалося розгромити тільки його частину. Врешті вороги відступили під стіни Путивля. Якби прийшла іноземна піхота, яку король Ян Казимир обіцяв Виговському, то навряд чи рештками російського війська вдалося б врятуватися.

Результати Конотопської битви були вражаючими. Українська армія втратила загиблими 4 тисячі козаків, орда — 6 тисяч, а російська армія — 30 тисяч, хоча за деякими джерелами російські втрати були більші. Але справа не тільки в кількості загиблих. Було втрачено цвіт московського війська. Потрапили у полон князь Пожарський, якого хан наказав стратити, князь Ляпунов, обидва Бутурліни, ще низка воєначальників, кілька тисяч солдатів і офіцерів, 206 прапорів. Особливо багаті загину-

“Всі роботи художника — свідчення того, що Україна завжди була і є в його серці”.

Привітання Анатолію Гайдамаці від Рефата Чубарова

Едуард ОВЧАРЕНКО
Фото Георгія ЛУК'ЯНЧУКА

Звертаючись до численних гостей, Анатолій Васильович зізнався, що, хоч як парадоксально це звучить, але після Революції гідності влада почала його знищувати: і морально, і фізично. Не дали реалізувати багато проєктів, адже для можновладців головне — швидка нажива. Київську міську адміністрацію в особі В. Кличка звинуватив у захопленні його майстерні. Також художник висловив сподівання на зміну ситуації на краще з приходом нової влади.

— Щасливий, що доводилося багато працювати з Анатолієм Гайдамакою, — зізнався відомий український політик Сергій Тарута. — Ми з ним пройшли і Крим, і Рим не лише в переносному, а й у прямому значенні. Адже мали спільні проєкти на Кримському півострові, робили виставку у Ватикані. Експозиція показує, скільки в Анатолія Васильовича ще нереалізованих планів. Отож побажаємо для їхнього здійснення ювілярові міцного здоров'я. Хочеться, аби держава врешті зрозуміла, що культура може об'єднувати людей, формувати духовність і залишати після себе красу. Представлені проєкти історично символічні. Ними автор намагається зберегти нашу історію і передати її нащадкам.

Голова ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка, лауреат Шевченківської премії Павло Мовчан назвав ювіляра останнім протуберанцем українського села, яскравим шістдесятником, який зумів повернути нам історичну пам'ять. Анатолій Гайдамака вже знайшов собі місце у списку безсмертних українців — тих, хто робив і нині творить українську долю. Аби всі задуми художника були реалізовані, потрібна спільна справа кожного з нас. Ми повинні не лише відвоювати майстерню А. Гайдамаки, а відвоювати право художника в Україні, змінити ситуацію, коли майже всі митці в країні фактично жебраки.

— Кожен з нас, хто приходив у цей світ, залишає в ньому свій слід, — підкреслила голова редколегії газети “Слово Просвіти”, лауреат Національної премії імені Т. Шевченка Любов Голота. — Хтось залишає дерево, хтось — чужу могилу. Але є обрані люди, серед них — Анатолій Гайдамака. Він знакував нашу землю і українську, і світову знаками любові, пам'яті, людської вдячності, людського страху і щастя. Те, що він робив, це дуже трагічні речі: і Чорнобильський пам'ятник, і Музей ІІ Світової війни, і Шевченків музей, і Крути. І все це він робив як людина високої духовної відповідальності. “Душу й тіло” він готовий покласти за своє мистецтво, своє обдаровання,

свою країну.

— Анатолій Гайдамака вмів об'єднувати людей у часі й просторі, він об'єднує світи, — переконаний громадський і політичний діяч Ігор Ліховий. — Від Тихого океану до Адріатики він поставив своїх ангелів пам'яті й культурної спадщини багатьох народів світу і насамперед українців. Дякую за те, що Ви вже зробили і обов'язково ще зробите. Закликаю всіх присутніх долучитися до реалізації нездійснених проєктів митця.

Колишній директор Національного музею Тараса Шевченка Наталія Клименко у своєму виступі назвала Анатолія Васильовича потужним активатором. А всі роботи художника — свідчення того, що Україна завжди була і є в його серці. Найвидатніше, що він зробив, було на Бульварі Шевченка, 12 у Києві. Це експозиція, яка давала можливість кожному зрозуміти, хто є Шевченко. І як було боляче митцеві, коли експозицію знищували у 2013—2014 роках. Вона повинна бути відновлена.

— Познайомився з Анатолієм Гайдамакою під час відзначення однієї з річниць Конотопської битви, — згадує лідер Меджлісу кримських татар Рефат Чубаров. — Говорили про ту сторінку української історії, коли українці та кримські татари об'єдналися. Якби вони тоді пішли до кінця, то, можливо, історія склалася б по-іншому. Але не сталося. Ми знаємо, що історія не має умовного способу. Головне тепер не повторювати помилок, які були 360 років тому. Дай Боже у відповідальні роки, які ми зараз переживаємо, щоб не було серед нас тих лю-

Монументальні задуми Анатолія Гайдамаки

Народний художник України, лауреат Шевченківської премії Анатолій Гайдамака запросив на 80-літній ювілей до Національного центру української культури “Музей Івана Гончара” на відкриття своєї ювілейної виставки “Мрії на майбутнє” друзів, колег, поціновувачів свого мистецтва.

дей, які в момент протистояння ворогу вдарили нам у спину. Я щасливий, що такі видатні люди, як Анатолій Васильович, серед моїх друзів. Плани у нього безмежні. Маємо з ним реалізувати чудовий філософський проєкт у Генічеському районі. І тоді в Україні з'явиться новий неординарний Музей пам'яті.

— Сьогодні ми не маємо конвертованої політики, конвертованої економіки, навіть конвертованої української валюти, — наголосив академік Національної академії педагогічних наук України Георгій Філіпчук. — Зате маємо єдине, що є нашим оберегом — конвертовану українську національну культуру. І найвидатнішим її представником є Анатолій Гайдамака. Це великий художник і великий українець.

Представник товариства “Сурз'я” вручив митцю нагороду — “Зірку космонавта Каденюка”. Громадська діячка Зоя Ружин прочитала вірш, присвячений ювілярові, а народний декламатор Михайло Орлюк — уривок з поеми Тараса Шевченка “Гайдамаки”. Представники польського товариства в Україні Олена Седик поділися спільними з А. Гайдамакою планами щодо встановлення пам'ятника полякам, які поклали життя за Україну. Враженнями від творчості митця поділилися його давні друзі — відомі художники Валерій Чуйко і Микола Сядристий та режисер Володимир Назаров. А ведуча вечора, кандидат філологічних наук, мистецтвознавець Ірина Олійник розповіла багато маловідомих фактів з життя Анатолія Гайдамаки.

Відвідувачі виставки мають змогу дізнатися про творчі досягнення художника, серед яких оформлення Українського дому до 1020-річчя Хрещення України-Руси (м. Київ); Меморіал жертвам Голодомору 1932—1933 років (м. Київ); Музей Трипільської цивілізації (м. Трипільля);

“Парк Айвазовське” — художнє рішення та реалізація центральної частини (м. Партеніт, АР Крим); Меморіал “Героям Крут” (Чернігівська область); експозиція Музею “Київська фортеця” (м. Київ); експозиція спільної виставки “Древня цивілізація Європи” (Україна, Румунія, Молдова, Ватикан); проєкт і реалізація експозиції “Закінчення Другої світової війни” (м. Порт-Артур, Китай); меморіали жертвам Голодомору (м. Обухів, м. Мена, с. Хоружівка); виставка “Чорнобиль” у Німеччині (м. Ерфурт, м. Дрезден) та багато інших.

Вражають своїм розмаїттям і глибоким змістовим наповненням проєкти Анатолія Гайдамаки на майбутнє: Меморіал “Голодомор” у Вашингтоні; “Сіач. Першим поселенцем в Канаді”; “Зустріч Т. Шевченка з казахськими друзями”; композиція для парку видатних людей Казахстану; “Биківнянські мішені”; “Спаленим селам України”; “Спаленим селам Чернігівщини”; Меморіал, присвячений Нестору Махну (Гуляй Поле); “Голгофа без кордонів. Між Україною та Румунією”; Меморіал депортації кримських татар; Меморіал захисникам Маріуполя; Музей “Королевське Євангеліє”; проєкт храму Героїв ООС.

За одним із проєктів митця сквер на Андріївському узвозі столиці пропонується перетворити на Центр ветеранів, волонтерів, добровольців боротьби проти Росії на сході України.

Два будинки, що розташовані поруч, можуть стати місцем зустрічі тих, хто повертається з фронту, і тих, хто перебуває на фронті. Літній майданчик і кафе використовуватимуться для польової кухні, що пригостить туристів і гостей комплексу. Весь комплекс має слугувати правдивій інформації про події на фронті, про агресію Росії в Україні та світі.

На майданчику пропонується

започаткувати фестивалі військової пісні, фотовиставки подій на фронті. Планування території скверу символічне, воно поєднує в собі елементи Паризької опери (колони, балюстради), верхній вхід через арку, яка була частиною будинку, що колись тут стояв, веде на амфітеатр перед скульптурним зображенням Василя Сліпака та сценою, де виступатимуть артисти.

Інша частина скверу проєктується як лінія фронту з елементарної протитанкової оборони у вигляді бетонних тетрапотів, привезених із зони захисту Маріуполя. Саму скульптуру пропонується відлити з переплавлених гільз з війни проти Росії.

Інший проєкт — “Меморіал Героїв Небесної Сотні”, який має бути розміщений безпосередньо на місцях трагічних подій. Символічні елементи комплексу виконуються з елементів тротуарного покриття, яке зняли мітингувальники для потреб барикад. Це покриття пройшло випробування вогнем, кулями і тому входить в основні елементи Меморіалу. Це свідки тих трагічних подій. Бронзові шити треба виготовити з відстріляних гільз на Донбасі, куди пішли з Майдану перші добровольчі батальйони. Гільзи будуть переплавлені на Маріупольському металургійному комбінаті, прокатані в лист, з якого будуть виготовлені 104 шити. Також з гільз виготовлять дзвони.

Місця барикад по всій території Революції позначаються символічними мозаїчними композиціями, куди входять бруківка, що була на барикадах, та пісок, який своїм виглядом нагадує обгорілі деталі барикад.

По всій території меморіальної зони в бруківку вставляють бронзові таблички теж з гільзового прокату з назвами населених пунктів, мешканці яких були учасниками подій на Майдані.

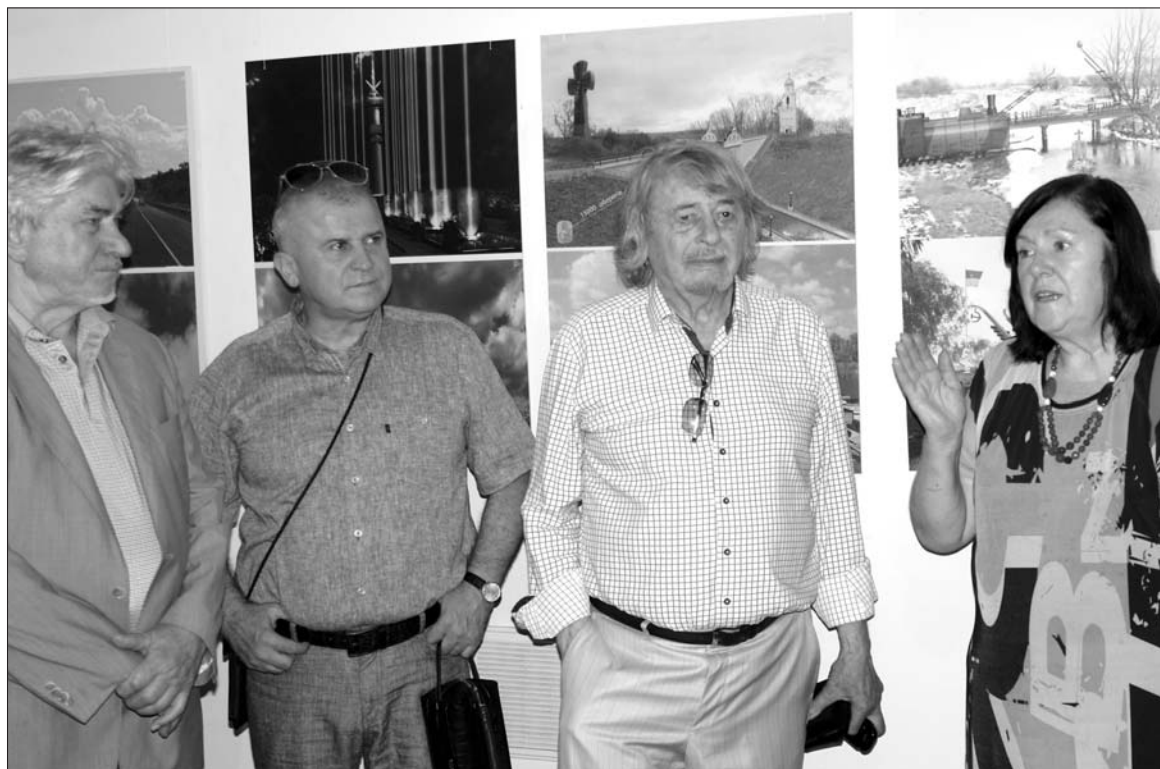
Портрети Героїв Небесної Сотні розміщуватимуть на мосту. Виконуватимуть портрети методом травлення на напівдзеркальному склі, щоб глядач побачив і себе серед них.

Площини поставлять одна навпроти одної, аби досягти ефекту безкінечності. Над портретами янголи триматимуть вінок з голубів, що вириваються в небо.

Скульптурні зображення янголів виконують з металевих труб із нержавіючої сталі з отворами як у сопліці, щоб грав вітер. Червоні дерева нададуть трагізму подіям. Освітлення залишиться таким, яким воно було під час тих історичних подій. Нічне освітлення Меморіалу виконуватиметься лазерними променями.

Періодично включатиметься музика, яка лунала на Майдані. Телевізійний екран показуватиме хроніку тих подій і буде вмонтований у стіну пам'яті, де відвідувачі матимуть змогу поставити свічки.

Крім цього виставка “Мрії на майбутнє” представляє кращі зразки малярської спадщини Анатолія Гайдамаки, створені за багато років.

Вшанувати ювіляра прийшли друзі-просвітяни: Павло Мовчан, Микола Голомша і Любов Голота

Іван ЮЩУК,
професор, заслужений діяч науки і техніки України, член НСПУ

За покликом шляхетної мети До 80-річчя Василя Василяшкі

Невелика кімната. На стінах полиці з книгами, посередині довгий стіл зі стільцями обабіч. Біля вікна комп'ютер, телефон. Вікно дивиться на площу перед Олімпійським стадіоном. На столі — план лекційних заходів на червень.

Я в робочому кабінеті вченого секретаря Товариства “Знання” України, відомого журналіста України, члена правління Київської міської організації Національної спілки письменників України, члена головної ради Товариства “Просвіта” Василя Василяшкі. Він сидить навпроти мене. Обличчя моложаве, тільки біля очей зморшки, очі ясні, проникливі, мова жвава, часом поспішна. 20 червня йому буде вісімдесят. Є що згадати.

Людина починається з дитинства. Село Куражин на Хмельниччині, на горі над Дністром. Не велике й не мале: до півтисячі дворів. Хага край села. У селі семирічна школа.

Іде урок у другому класі. Діти як діти — розшумілися. Учитель піднімає вказівний палець, спрямовує його позад себе і каже: “Берія все бачить і чує”. Клас нишкне. Але одного разу вчитель тицьнув пальцем у голе місце на стіні: причиною цього був Василько Василяшко і грубка, у якій палилося. Якось усе обійшлося, але Василь Федорович на все життя запам’ятав, як небезпечно так поводитися з такими високими персонами: тато з мамою розповіли — у селі за тої влади зникло 108 чоловік.

Думка в дитині пульсує навколо імені Тараса Шевченка: він знає, що є його книжка, така, як Євангелія в церкві, — “Кобзар”, але в селі її нема, є лише збірки його віршів. Кажуть, таку книжку має дяк із сусіднього села. Іде сам до дяка. З Куражина у Малу Шурку. Розчулений дяк дарує восьмирічному хлопчині “Кобзаря”, той за літо прочитає його повністю, щось вивчає напам’ять, хоч не все ще розуміє, але впевнений: з часом розумітиме.

Пізніше Василь Василяшко запише, згадуючи про що подію:

*Шевченко мій — це від дяка “Кобзар”,
В селі чужім дарований малому,
Поміж хлібами ніс я Божий дар,
Бо напуття було: “Молись по ньому!”*

Підходив до кінця сьомий клас. Річечка в селі набухла й знесла старенький місток, по якому діти ходили до школи. Доводилося їм переходити вброд, мочити ноги в холодній воді... А голова сільради Валер’янов не поспішав ставити новий, хоч Василь батько звертався до нього. І не тільки. Тоді Василько вирішує написати в районну газету — і допомогло. Молодий Василяшко остаточно утверджується в думці: буде журналістом, друковане слово допомагає людям. І раніше була така мрія: його рідний дядько працював у районній газеті.

Після закінчення середньої школи Василь Василяшко, в якого було вже кілька надрукованих статей і віршів, пробує вступити на історичний факультет: зацікавила історія України, проте не вистачило одного бала. І з журналістикою, підказували, було б те саме. Історики, журналісти та ще правники мали бути безвідмовними й гарантованими служниками режиму.

Вступає до Кам’янець-Подільського культурного технікуму; йтає такі про культуру. Тут на засіданні літературного гуртка, що його вів проректор Кам’янець-Подільського педагогічного інституту (заснованого ще Іваном Огієнком), він випадково знайомиться з відомим байкарем Микитою Годованцем, який нещодавно повернувся в Україну після сибірської каторги. Багата українська мова, вишита сорочка, замилювання українською піснею справляє виняткове враження на юнака й міцно утверджує його в українськості. Пізніше Василь Василяшко напише нарис “Байка — за колючим дротом”, розповідь про відомого і невідомого Микиту Годованця.

Працюючи завідувачем клубу в сусідньому селі Іванківці, організовує культурне дозвілля молоді, готує вистави, підтримує народні звичаї. Але недовго — мобілізували до армії. Служачи на Сахаліні, перед-

плачує журнал “Дніпро”, щоб не відвикати від рідної мови, надсилає в Україну свої твори для друку. Під кінець служби йому запропонували вступити в партію — вступив, бо мріяв стати журналістом. Пригадує, капітан Камінський застеріг: “Не будеш у партії — не приймуть на факультет журналістики”.

Студент факультету журналістики Львівського державного університету імені Івана Франка Василь Василяшко веде відділ культури в молодіжній газеті, а по закінченні вишу потрапляє на комсомольську роботу і нарешті, як добрий знавець мови “аборигенів”, у центральний апарат ЦК ЛКСМУ — перекладати, редагувати.

Ось як Василь Федорович згадує про один епізод роботи в цій установі (скорочено):

“Зайшов колега й запропонував підписати лист з осудом Івана Дзюби. За книжку “Інтернаціоналізм чи русифікація?”

— Але ж Дзюби я не читав.

— А воно тобі треба? Хто його читав. Читай відгуки в пресі...

Певне, почувши через прочинені в бібліотеку двері мою відмову підписати колективний лист осуду, до мене в кабінет зайшла завідувачка бібліотеки Жанна Ігорівна.

— Василю Федоровичу, підпишіть то-го листа...

— Чому?

— Вас можуть звільнити з роботи в нас...

— Як, за те, що не підписав? Це ж справа добровільна...

— Вона то добровільна, але хто відмовлявся ставити свій підпис під таким листом, той невдовзі шукав іншу роботу”.

Не підписав. Якось обійшлося, хоч знайомих за таку відмову познімали з роботи, зокрема у видавництві “Молодь”.

Потім працював ученим секретарем правління Товариства “Знання” УРСР. Тоді видав першу збірку своїх поезій “Течія доріг” (1981), що досі друкувалися в журналах, газетах. У ній були ті рядки, що стали лейтмотивом його творчості:

*Чи ти мові чужий
Будеш вірним до скону,
Коли не вірний своїй —
Від ганьби не боронити?*

Але цю строфу довелося зняти, щоб урятувати саму збірку. Проте все-таки ідея української ідентичності в збірці збереглася, про що свідчить перший у ній вірш “Живиця”. Перша книжка і перший вірш — про мову!

*Де рана у сосни ятриться,
Як буря віти зне, лама,
Скипає не сосна — живиця,
Що й злам заживлює сама...
Якби так в сонці бурштиновім,
Уплині творчості-ріки
Родилось і живиця-слово
На радість людям, на віки.*

Нарешті Василь Василяшко дістає змогу впливати на видавничу політику в Україні. Він з початком “горбачовської відлиги” працює головним редактором Головної редколегії художньої, навчальної і дитячої літератури Держкомвидаву УРСР. Далі, ще за радянського режиму, стає голо-

вним редактором потужного видавництва дитячої літератури “Веселка”. Разом з однопідприємцем директором видавництва Яремою Гояном домагається розширення серії “Шкільна бібліотека”. Відкривають престижні серії “Гетьмани України”, “Кошові Запорозької Січі”, “Перша книжка генія”, українські народні казки, міфи народів світу тощо. А накладі? Скажімо, наклад поетичної збірки Євгена Гуцала для малят “Без дороги ходить дощ” сягнув понад півмільйона примірників, перше видання поетичної збірки Василя Василяшкі “Чи Україні ти син?” нараховувало 58 тисяч примірників. Українську книгу “Веселка” поширювала в Крим, на схід і південь України і за її межі, у більше ста країн світу!

Ось один з епізодів праці Василя Василяшкі у “Веселці” в спогадах Яреми Гояна: “Я пригадую, як ти [Василь Федорович] приніс текст “Букваря” [Тараса Шевченка], який залишався в одному примірнику в Інституті літератури АН України, і я тебе зразу підтримав, доручив редактору Миколі Ілляшу і художньому відділу готувати видання, і за браку коштів ми перевидали його фотокопію з передмовою Олеся Гончара, науковими коментарями, ілюстраціями картин Шевченка фантастичним, як на нині, тиражем — 100 тисяч, що блискавично розійшовся”.

Те, що українці в 1991 році одноставно проголосували за свою незалежність, чи й не заслуга також видавництва “Веселка”? Такі книги й тепер потрібні, як хліб насущний, для національно-патріотичного виховання молоді, для збереження незалежності України, але ніхто, ніхто із “власть імущих” не дбає про це сьогодні!

Пізніше, будучи начальником Головного управління координації діяльності державних ЗМІ в Міністерстві інформації України, Василь Василяшко намагався спільно з НСПУ, “Просвітою”, НСЖУ утвердити українську мову в засобах масової інформації, організував Всеукраїнські дні українськомовної преси і книги у східних і південних регіонах країни, перші Всеукраїнські конкурси періодичних видань щодо утвердження української мови як державної. Саме за це на пропозицію Спілки журналістів України йому було присвоєно звання “Заслужений журналіст України”.

Але згодом вирішальними виявилися гроші, які були й залишилися в руках колишніх босів антиукраїнської номенклатури. Вони ж фінансово зруйнували і “Веселку”, і “Дніпро”, і взагалі українське книговидавництво.

Двадцять років Василь Федорович працює вченим секретарем правління Товариства “Знання” України. В регіонах України діють обласні організації Товариства, які об’єднують інтелектуальний потенціал нації: науковців, діячів культури, працівників освіти, охорони здоров’я. Василь Василяшко разом з головою правління Василем Кушерецьким постійно розробляє тематику лекцій і план заходів, спрямованих на поширення наукових знань, висвітлення досягнень культури, утвердження національної самосвідомості в суспільстві, піднесення його ін-

телектуального й морального рівня, залучає до цього викладачів, професорів, працівників науки й культури. “Змінюються методики і форми роботи, але вплив на свідомість людини, задоволення її потреб в інформації, розвитку інтелекту молодих людей, набуття нових знань для старших людей — вибудовує канву сучасної діяльності Товариства”, — каже Василь Василяшко. Ці матеріали публікуються в Інтернеті на сайті Товариства “Знання” України.

Він і сам автор низки актуальних публіцистичних розвідок — книжок з промовистими назвами “Україні — українську!”, “Через терни — до України” (у співавторстві з Василем Кушерецьким), “Відроджуймося — не перероджуймося”, “Шевченко — мій!”, “Голодомор на теренах Поділля і Донбасу” (у співавторстві з Петром Швецем), “У печлі голодоморів” тощо.

Про останню книжку йшлося в “Слові Просвіти” за 14 лютого 2019 року, звернувши увагу на видану коштом самого автора збірку “Відроджуймося — не перероджуймося”. Назва книжки афористична, і починається вона афоризмами про мову. Ідею добірки вміщених тут Василяшківих віршів про мову, мабуть, найстисліше передають рядки:

*Де ж честь твоя, як найсвятіше губиш —
У ріднім домі рідну мову зрадив?!*

Василь Василяшко розповідає, як Шевченка високо шанують у світі, і його серце стискається від болю, що в Україні, буває, нехтують нашим генієм: “Згадав я, як наприкінці 80-х років мій син Андрій, учень 155-ї школи Києва з українською мовою викладання, прийшов зі школи і обурився, що в сусідній школі деякі учні на уроках української мови і літератури грають у хрестики-нулики, морський бій, відгадують кросворди. Ще й хизуються тим!” За порадою батька син пише статтю “Відпочивати від Шевченка?”, і її, хоч як дивно, надрукувала “Радянська освіта”, бо й там працювали люди, яким це боліло.

“Добре, що Тарас Шевченко, Іван Франко, Леся Українка, — пише Василь Василяшко, — генії такого масштабу, що коли вирубували з пам’яті нашого народу більшу частину його інтелектуального і духовного цвіту, то в нас і тоді не складалося враження, що ми бідніші за інші народи”. А заміри відлучити нас від наших геніїв були і, на жаль, ще не перевелися.

І насамперед через мову: відберуть мову — пустять по світу духовними жебраками. Через те Василь Василяшко ретельно зібрав матеріал “Основні заборони щодо української мови” — не тільки в Російській імперії, царській і радянській, а й у Польщі, Румунії, Австро-Угорщині. Можна лише дивуватися, якою небезпечною була українська мова для всіх колонізаторів. У наступній статті автор констатує: “Загалом за час 350-річної залежності від Росії — від “добровільного возз’єднання” у 1654 р. до “роз’єднання” у 1991 р. — історики налічують понад 300 заборон мови української — указів, постанов, рішень, наказів тощо”.

Закінчення на стор. 10

Світінось сходом сонця на калині

Світінось сходом сонця на калині,
Україною святімся в гронах літ,
Живім на щастя мріями родини,
Розширюймо у друзях білий світ!

На вітху, й вибір друга без секрету:
Таким, як іншим, буде друг й тобі.
Повага лиш додасть любові злету,
Завдав комусь образ — то і собі...

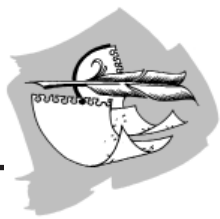
Із плином літ лиш пізнаєм науку:
Жадою жадних ість, нерідко ждуть
Нащадки хапуна — на сон у руку:
“Коли помре, щоб хапане хапнуть?”

І не секрет, хто недруг в Україні:
Як зрадить українське, то й — тебе...
Хто має світлу душу й світлі тіні?
Той, хто чуже під себе не гребе...

Геть завидки, взірєць берімо з німців,
З ізраїльтян, воскреслих по війні,
І з подвигу атовців-українців,
Моря снаги їм за наш край в борні!

В злодійський час, як крадуть надра й свята,
Як важко честі вижити, свобод
На виріст мрій і дій ще так багато...
— Свобод — на слово?... — Й слова жде народ!..

Василь ВАСИЛЯШКО,
16.06.2019 року

За покликом шляхетної мети

Закінчення. Початок на стор. 9

Незаперечний висновок: "Отож дбаймо про державну мову, як дбають дужі нації, як роблять це у Парижі, Берліні, Римі. Як дбає Росія..." Бо, зрештою, доки ми повинні потурати цинічним зарозумілим нахабам? У нас є Конституція, у ній названо державну мову, а Конституційний Суд дав офіційне, яке не підлягає оскарженню, тлумачення мовної конституційної статті. Тому, я гадаю, витяг з цього історичного рішення не випадково потрапив до книжки "Відроджуйтесь — не перероджуйтесь" як окрема позиція.

Василь Василяшко згадує стосунки з різними людьми, а їх у нього, можна здогадуватися, було чимало — і знаходить для кожного добре слово. Ярема Гоян, з яким Василь Федорович пропрацював майже десять років, звертає увагу на його прихильну вдачу: "Душа Василя святиться у молитві, душа добра і ласкава, відкрита світу білому і сповнена любові до людей, душа сина України, душа поета!"

Так, Василь Василяшко насамперед такий поет — поет, сповнений любові до рідного краю, до України. І ця любов веде його по життю:

*Україно, в паростках надій,
Із широкою, як степ, душею,
В думі сивій, волі молодій
Переймаєш долею твоєю.*

Василь Василяшко відомий як автор поетичних збірок "Течія доріг", "Ясинець", "Чи Україні ти син?" (за цю збірку поет був відзначений 1995 року Державною премією імені Лесі Українки), "Усміхнись веселкою з трози", "Заговори, щоб я тебе побачив", "Казка-байка: чесний Лис" та інші. Він автор багатьох поетичних публікацій у журналах, газетах, збірниках. Його вірші мелодійні, часто дотепні, з певною домшкою публіцистичності (бо ж спрямовані на читача), як правило, лаконічні, без закучерявленості, мова метафорична. Мабуть, тому вони легко лягають на музику: понад 70 його поетичних текстів стали піснями.

Його вірші найчастіше адресовані дітям (має п'ять онуків). Така переважно і його остання збірка "Заговори, щоб я тебе побачив", за яку автор був відзначений мистецькою премією "Київ" імені Євгена Плужника, втретє перевидана з доповненнями у "Веселці". Основна тема в ній — мова як запорука нашої незалежності й належного місця в світовому співтоваристві.

*Затуляли, мій сину, чужинці нам рот,
Закидали аркан на святую нашу мову,
Вилив душу в пісні український народ,
І живе мій народ у співучому слові.*

Мова — то люди, а люди — то мова. Яка людина, така й мова. У лицемірної людини чужа мова служить фальшивою маскою, за якою, як їй здається, мовби не видно вбогої суті. Але ж уже сама ця мова нерідко є свідченням внутрішньої духовної порожнечі, навіть якщо вона, чужа мова в устах українця, бундючна й граматично правильна. Отже, заговори — і всі збагнуть, хто ти.

Василь Василяшко то з обуренням, то зі співчуттям говорить про тих, хто зрікся рідного слова. Скільки такі люди втрачають у духовному розвитку, як вони збіднюють себе й своє оточення!

В іншому місці Василь Василяшко докладно обгрунтував свою і нашу шляхетну мету: "Правителі Росії, Польщі, Австрії, Угорщини, Чехії, Румунії і Радянського Союзу руйнували умови національної самоідентифікації. Візьмемо останні сто років. Зросійщення джерел інформації, цінностей, ідеологічних орієнтацій, ідеалів в асимільованих українців привело до знищення їхньої національної свідомості і намертво вживило в їхні душі колабораційні настрої. Ми отримали страшний результат неокolonізаторської політики на сході і півдні України. Національна гідність сходу і півдня гинула разом з її носіями, коли голодом в 1932—1933 роках сталінський режим виморив 15% населення України. Як гідність еліти могла не послабнути від знищення тим же режимом у 30-х роках ХХ століття майже 80% української інтелігенції? В одній зі своїх статей "Урок української — урок історії" (Просвіта, 2002 р.) я писав, що у нас "витлумлювали і почуття самоповаги. Нам нав'язали такий "комплекс малороса", що наші "державні вужі" плазували перед імперією. Принижували нас, зомбуючи міфами про месіанську роль Росії, ганьбили наш патріотизм як "буржуазний націоналізм".

Ми вистояли, бо наша мова — то пісня, яка переливалася з уст в уста зі століття в століття. З піснею наші найвіддаленіші предки "просо сіяли", з піснею козаки за світ вставали, у похід ідучи, "на Січі — думали піснями", як справедливо стверджує поет. Пісню на втіху й розраду людям несли із села в село, із міста в місто незрячі кобзарі, яких підступно розстріляли в ганебні 30-ті минулого століття. Пісня, скроплена вечоровою росою й гіркими сльозами, підтримувала й рятувала наш народ і нашу мову в дні тяжкої неволі. Любов між людьми проростала з любові до рідної пісні. Вона дала нам і світові геніального Тараса Шевченка. Нашою піснею

захоплювався світ. Тож як нам не берегти її, як нам її не плекати?

Відмовитися від свого — це значить слухати чужинцеві. Це значить іти "під хомут, не лиш до Пушкіна, а й до Сибіру, во глибину сибирських руд". Щодо цього, то в нас досвіду хоч відбавляй. Ми добре пам'ятаємо й "гарматну мову Муравйова", і "чорні ворони" на вулицях наших міст, і керовані з Кремля українські голодомори, і постійні пошуки "українських буржуазних..." Бо "орел двоглавий — не двомовний" і сльозам не вірить; він ніколи таким не був і таким не буде ніколи, як і те зозулення, що крила розпрямляє тільки для того, аби виштовхати господаря з власного гнізда, а не підтримати його. На інше й не сподіваймося. Пам'ятаймо: "Йде інша мова по українську душу". Тож будьмо пильні, — закликає поет.

Але й у відчай впадати нам не личить. У нас є Шевченко — наша школа шкіль. Його слово "спати не дає думкам про тебе, рідний краю". Пильнуймо його, того вішого слова, бо з нього "виростає храм душі, де завжди — Бог і Україна". Будьмо толерантні, але не м'якотілі й по-рабському догідливі. Бо сором чужинцям здаватися на поталу на своїй землі, рясно політій кров'ю предків. Усякий малий чи великий відступ від свого кривого — це зрада. "Зрада починається зі зради мови". Юда зрадив Христа, а ти — рідну мову в країні рідній, святу основу нації; і те, і те — зрада, а за зраду завжди розплачуються покарою, як той Юда в зашморзі на осци.

Рідне слово, спаяне з рідною землею, творить наш неповторний, лише нам близький і зрозумілий світ. Тільки так! Бо "гублять сув'язь духовну світи, якщо в рід не вкорінена мова".

Крім виконання своїх безпосередніх обов'язків ученого секретаря Товариства "Знання" України, Василь Василяшко на громадських засадах бере активну участь у роботі "Просвіти", раз по раз виступає перед учнями, студентами, по радіо, у пресі, доносить людям українську ідею, багато років очолює журі Всеукраїнського конкурсу юних: "Я гордий тим, що українець зроду!". Його дружина Галина Юр'ївна любовно піклується про нього. Сім'я — мініатюрна модель держави: спільна мова, спільні турботи, спільні здобутки. Тож і далі Василь Василяшко — вірою! — не опускає рук, бо, як він каже: "Мета в нас одна — духовне збагачення і консолідація українського суспільства, розвиток і процвітання України". Низький уклін Василеві Федоровичу Василяшкови за його працю!

Іван ЮЩУК

Борець за волю України

Олексій БОРЖКОВСЬКИЙ, підполковник, лауреат Всеукраїнської премії С. Руданського

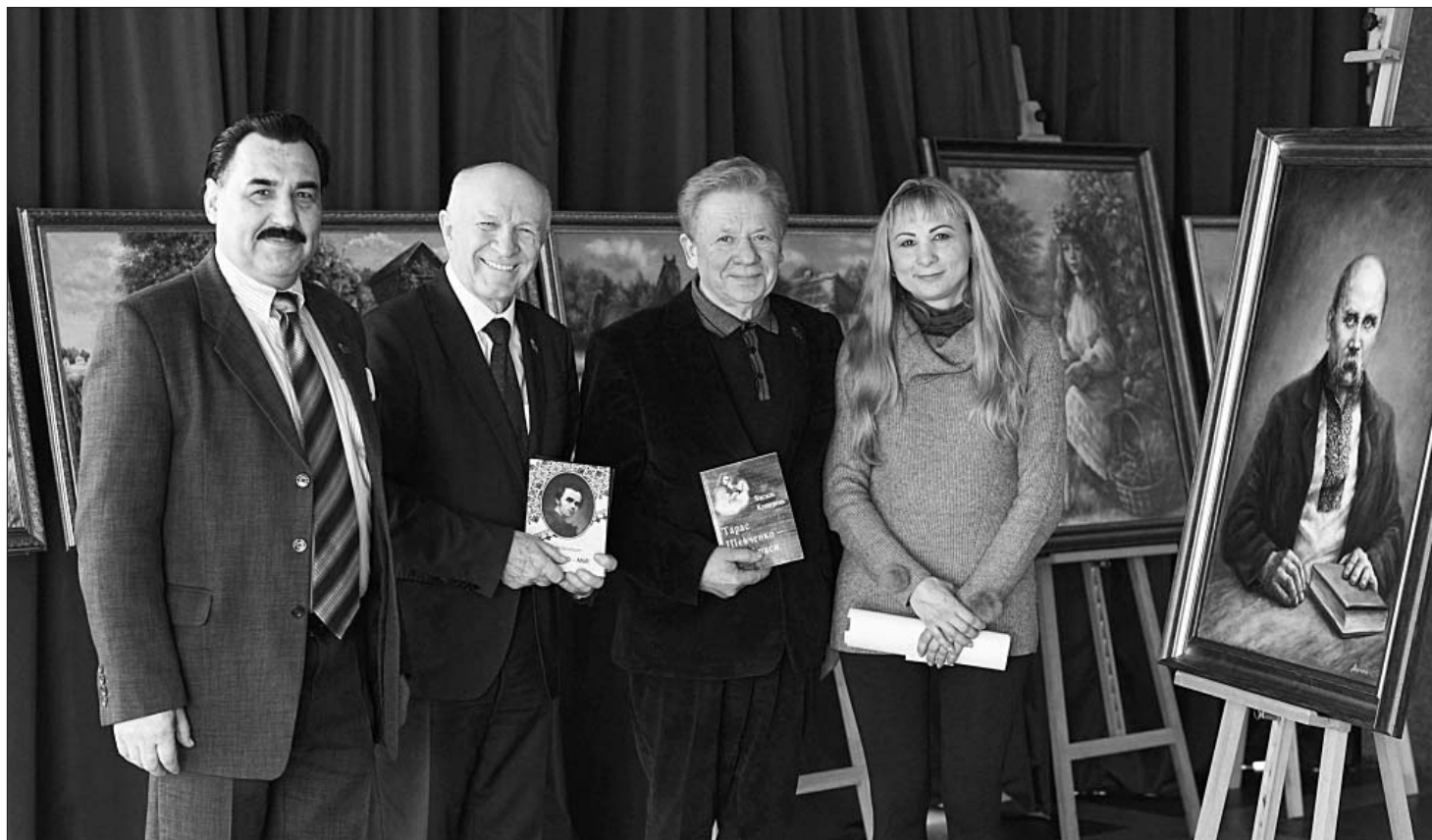
100 років тому, 1 червня, куля енкаведиста обірвала життя Боржковського Валеріана Васильовича (1864—1919), ученого, визначного громадсько-політичного діяча, етнографа, фольклориста, історика Поділля, члена "Братства тарасівців", Вінницького повітового комісара Тимчасового уряду, патріота України.

Народився він у містечку Мізяків (нині село Калинівського р-ну Вінницької області). Його батько, священник-протоієрей Василь Григорович, був шанований серед селян. З його ініціатиби 1902 року в Мізякові відкрито нову церковно-приходську школу та закладено фундамент церкви Федосія Чернігівського, яка була побудована у 1906 р. В ній слово Боже до селян ніс з сином Василем до смерті. За 50-річну службу на одному місці був нагороджений орденом Святого князя Володимира IV ступеня. Похований батько вченого біля церкви. Церква і школа діють і досі. Центральна вулиця в селі Мізяків носять ім'я Василя Григоровича Боржковського.

Навчаючись у Шаргородській духовній бурсі, Валеріан Боржковський подружився з Михайлом Коцюбинським. 1880 року юнак вступив до Кам'янець-Подільської духовної семінарії, з якої 1882 року був виключений за участь у нелегальній народницькій організації "Подільська дружина" та "Братстві тарасівців". Згодом закінчив Одеську духовну семінарію. Працював у Бессарабії, Галичині, Єнісейській губернії. У 1902 р. поселився у Вінниці, де розгорнув активну наукову та громадську діяльність: заснував на Старому місті знамените товариство садівників, входить до складу кількох земських комісій: шкільної, шляхової, економічної, з будівництва Пироговської лікарні. В 1917 р. стає Вінницьким повітовим комісаром Тимчасового уряду, а пізніше — активним учасником українського визвольного руху, що в подальшому вирішило його долю. Коли в березні Вінницю захопили більшовики, жертвами більшовицького терору стала творча інтелігенція. У квітні 1919 р., згідно з розпорядженням Подгуб'яч та Вінницького губернського Революційного трибуналу (голова — Є. Едельштейн), Валеріан Боржковський разом з трьома тисячами національно свідомих громадян заарештували, вивезли до Києва, а там без суда і слідства 1 червня 1919 р. розстріляла Київська ЧК. Дружину репресованого з чотирма дітьми виселили з власного будинку.

Валеріан Боржковський відомий як дослідник етнографії економіки та історії краю. Свої розвідки друкував на сторінках "Киевской старины", "Матеріалах до української етнографії", "Экономической жизни Подолии". Вчений вивчав соціально-побутові, культурні явища, етнопсихологічні особливості селянства. Праці "Лірники", "Парубоцтво как особая группа в малорусском сельском обществе". Окремим виданням побачила світ історико-краєзнавча праця "Старе місто" (1911 р.) про лівобережну частину Вінниці. Валеріан Боржковський записував пісні, легенди, апокрифи. На жаль, архів вченого не зберігся.

Донедавна в Мізякові стояв будинок, в якому народився Валеріан Боржковський. Вкрай занедбаний, без вікон та підлоги, перетворений на смітник. Націоналізований у радянські часи, перелаштований під школу, дитячий садок, згодом його придбав приватний підприємець. Не встигнувши втілити в життя свій задум, підприємець помер, а будинок розібрали на будівельні матеріали. Так з мізяківської землі зникла єдина і остання матеріальна пам'ятка про Валеріана Боржковського — патріота, який віддав життя в ім'я щасливого майбутнього нашого народу. У грудні 2015 р., вшановуючи його пам'ять, у Вінниці вулиця Тельмана перейменована на Валеріана Боржковського.

Василь Василяшко (другий зліва) серед друзів письменників

Ніна ГОЛОВЧЕНКО

На батьківщині народної художниці України Катерини Білокур на ушанування пам'яті відомої мисткині у селі Богданівка Яготинського району Київської області 9 червня відбувся VIII Всеукраїнський сільський фестиваль народної творчості “Катеринина пісня”.

Зібралися колективи — учасники фестивалю біля садиби Катерини Білокур: хтось споглядав буйне цвітіння троянд, ямину, лілій, ромашок, маків та ін. квітів у саду музею; хтось уважно слухав розповідь про складне життя талановитої сільської жінки від завідувачки музею-садиби Ольги Шаповал, яка просто й сердечно переповідала гірку історію непошанованої за життя геніальної української художниці. Хтось, наспівуючи молитовну мелодію пісні про Катерину Білокур учасниці фольклорного гурту “Черкаські цокотухи” (с. Кононівка Драбівського р-ну Черкаської обл.) Катерини Семенюк (“...І Білокур там Катерина свої картини малювала... / Живе її душа в картинах, вона ніколи й не вмирала...”), починав сакральне дійство — плетіння вінка Пам'яті. Квіти для Катрі творчі колективи привезли до Богданівки із сіл і міст Київської, Черкаської, Полтавської та Чернігівської областей.

До садиби-музею завітали також майстри пензля Тетяна Захарченко, Тетяна Юшковець, Оля Фрасинок та її мама пані Ганна, Таня Ладоненко, Марина Саркісян та ін., видавці книги про Катерину Білокур М. Кагарлицького “Листами, мов зорею засвітилася” Анна Горощко та вдова Миколи Кагарлицького пані Ольга, соліст хору “Чумаки” Олександр Яцина, шанувальники таланту Катерини Білокур із різних міст і сіл України.

“На прощу до Катрі” (до могили народної художниці К. В. Білокур у центрі села) учасники фестивалю урочистою ходою рушили тоді, коли доплели вінок Пам'яті. Біля могили художниці відбувся Реквієм “Катерина Василівно, Квітко наша Українська, Пам'яті Вашій вклоняємося!”

Засновники фестивалю — сільський голова Богданівки Юрій Борисенко та керівник сільського народного аматорського фольклорно-етнографічного ансамблю “Берегиня” Надія Слабковська — на літній сцені сільського клубу відкрили 8-й Всеукраїнський сільський фестиваль народної творчості “Катеринина пісня” церемонією нагородження учасників конкурсу дитячого малюнка, присвяченого Катерині Білокур. Кожна дитина отримала подяку та грошову премію. Диплом переможниці конкурсу дістався Анастасії Мандриченко.

Фестиваль розпочався з виконання пісні Лесі Шиденко “Я намалюю квіти”, виступу ансамблю “Берегиня”, у виконанні якого прозвучали улюблені українські народні пісні Катерини Білокур; художнього читання (Ніна Михайлишина, Надія Бондарева) уривків із листів Катерини Василівни за книгою М. Кагарлицького “Листами, мов зорею засвітилася”, перевидання якої було презентовано в рамках заходу.

Глядачі були долучені також до своєрідного перформансу, коли завітчані дівчата, тримаючи в руках хустину з яблуками, що повторювали обриси знаменитої картини Катерини Білокур “Богданівські

яблука”, пригощали червонобокими плодами учасників фестивалю.

Враженнями про велелюдне свято української творчості у Богданівці поділилися організатори та гості фестивалю народної творчості “Катеринина пісня”. Вони ж наголосили і на певних проблемах, пообіцяли мистецькі сюрпризи на фестивалі 2020 року.

Марина САРКІСЯН, художниця, майстриня петриківського розпису:

— Сьогодні, в день пам'яті і шанування всесвітньо відомої геніальної української художниці, генія пензля і слова Катерини Василівни Білокур, я побувала у неї в гостях у Богданівці.

9 червня 1961 року пішла у Божій обійми ця геніальна жінка, залишивши нам у спадок яскраві твори мистецтва, які мають велику цінність для України. І саме сьогодні мені випала честь уже вдруге відвідати музей-садибу художниці та Яготинську картинну галерею.

Майже 10 років минуло з моєї першої зустрічі в будинку, де творила майстриня пензля. Тоді я, художник-початківець, просила благословення на творчість, благала допомогти стати художником. Подумки казала: “Дорога Катерино Василівно! Ви зараз на небі, благаю Вас попросити Бога, щоб і мені дав змогу творити. Тільки Ви можете там, біля Нього, попросити творчості і для мене. Ви знаєте, як це важко, коли бажання творити не дає спокою, коли воно не дає тобі спати, не дає думати ні про що, окрім тієї творчості, що випи-

рає з грудей, що живе в серці маленьким пагоном. Тільки Ви знаєте ціну такому малюванню, тому що пройшли через важкий і тернистий шлях художника. Я хочу бути творчою особистістю, я хочу бути художником! Я знаю, що буде важко, але я приймаю цей шлях!...” Просила благословення, просила підтримки, просила місця, хоч скраєчку, і для своєї творчості серед митців...

Ніна МИХАЙЛИШИНА, культуролог, членкиня оргкомітету фестивалю:

— “А, може, й справді Катерина живою квіткою була...” Саме таким рядком із поезії харківського художника, дисидента, автора меморіальної дошки Катерині Білокур (на садиби-музеї у Богданівці) Тараса Савченка називався захід, присвячений 109-й річниці від дня народжен-

ня Катерини Білокур, яскравою барвою якого була зустріч із земляками народної художниці — фольклорним ансамблем “Берегиня” з села Богданівки Яготинського району. Усе це театралізоване дійство відбувалося в Національному музеї літератури України 2009 року.

Пролетіло майже 10 літ, і наша дружба з “Берегинєю” вилилася у яскравий народний сільський фестиваль із поетичною назвою “Катеринина пісня”. Уже восьмий рік на землі Богданівської володарки малярського пензля злітаються, приїждять, приходять гості та шанувальники творчості Катерини Білокур, а також учасники фестивалю. І рясніє Богданівка у ці червневі дні розкішними народними вбраннями, усміхненими обличчями простих людей, веселих діточок, старших людей, котрі навіть із ційком добиваються до садиби, щоб уклонитися землі, яку так філігранно змалювала у своїх квітах-дітях Катерина Василівна...

Дякую долі за знакову зустріч із Євдокією Осьмак, котра дуже багато зробила для збереження пам'яті про велику художницю, розуміння її організацію процесу Надійкою Слабковською, благословення Миколою Кагарлицьким, усіляку підтримку фестивалю сільським головою Юрієм Борисенком, яскраве інформаційне висвітлення події Ніною Головченко, що і дало такий плідний результат! Дякую вам, добрі люди, за жертвенність у цей непростий для України час!

Радує, що Фестиваль — незалежний! Творцями є самі люди, громада, небайдужа творча спільнота, тому й учасники щороку — різні, цікаві, багатогранні, а про глядача годі й мовити... Хто хоч раз відвідав цей захід, обов'язково повертається до Богданівки з друзями, родиною. Є, звісно, й зауваження (“совок” подекуди ще живий, шкода, що часом навіть у творчих колективах. Тому працюємо над цим постійно).

Фестиваль неповторний ще й тим, що має гарну ідею — популяризацію творчості Катерини Білокур та розвиток аматорського мистецтва. За роки творення фестивалю ми маємо кілька авторських пісень про Катерину Білокур. Диво-пісня художниці пані Лесі Шиденко з с. Мархалівка Васильківського району “Я намалюю квіти” стала символом нашого дійства.

Сакральним і дуже щемним є момент плетіння вінка пам'яті біля садиби-музею під авторську пісню Катерини Семенюк, хода всіх гостей селом до могили художниці, реквієм, і, власне, саме фестивальне дійство з яскравими виступами гуртів і солістів, старовинними піснями, які тільки й почуєш на таких подіях, постійними презентаціями книг Миколи Кагарлицького, танцями, обрядодіями, які пересипані вітаннями, читанням листів Катерини Василівни, смачним частвуванням, як годиться у гарній родині, кулішем і короваєм. Щорічні виставки дитячого малярства радують серце й душу, а діти щасливі, що прилучилися до краси.

Про важливість цього фестивалю свід-

чать відгуки людей в соціальних мережах, їхнє захоплення природою Богданівки і величчю таланту простої української Жінки. Добиратися до села не дуже зручно, тому формуються десанти спільнокоштом з усіх куточків України, щоб відвідати Богданівку, надихнутися красою рідної землі, відчутти себе людиною й отримати мистецьку насолоду до наступної зустрічі!

Катерина Білокур з нами — у тому рясному червневому дощі, засмученому промені сонця, листочку, квітоньці... Зустрінемося на “Катерининій пісні” 2020!

Ольга ШАПОВАЛ, завідувачка музею-садиби Катерини Білокур:

— Музей є осередком духовної та культурної спадщини українського народу. І ми повинні створити всі можливі умови для комфортного перебування відвідувачів у музеї. Люди їдуть і хочуть бачити на території багато живих квітів. Але догляд за ними потребує багато зусиль. Сьогодні є потреба пробити свердловину і підключити насосну станцію, щоб саджати, поливати велику кількість троянд та інших квітів. Богданівські колодязі вже поперешихали. Є велике бажання закупити троянди плетучі англійські, бордюрні і чайно-гібридні, бо ці квіти цвітуть тоді, коли проходить фестиваль.

А квітів у нас повинно бути стільки, як на картині Катерини Білокур “Квіти за тином”! Катерина Білокур мріяла, щоб “вони цвіли на радість сонцю і людям”... Моя мрія — посадити їх так, щоб цвітіння було неперервним. Катерина Білокур раділа кожному промінчику сонця, коли оживала природа. “І як прийде весна та зазеленіють трави і квіти зацвітуть, то та гарна, а та ще чудовіша, та все ж і квіти...”

Треба встановити альтанки в парку навпроти музею, щоб відвідувачі мали змогу відпочити з дороги. Потрібно встановити вказівні знаки до музею. І, головне, — це видання і перевидання літератури, сувенірної продукції про життєвий і творчий шлях Катерини Білокур з метою популяризації її творчості. Проблем багато: це і реставрація експонатів (важливе окреме питання), надвірне освітлення потребує вдосконалення, потрібні нам і ослони (лавочки переносні) для проведення масових заходів, коли необхідно посадити відвідувачів чи в хаті, чи надворі в саду. Ми б хотіли мати фотоапарат і відеокамеру, принтер і ксерокс. Також у музеї має бути інтернет. За такої великої кількості відвідувачів важливо мати і сучасні туалетні кімнати.

Отож музей-садиба Катрі Білокур чекає на допомогу не лише громади і державних установ, а й меценатів!

Тамара КОЗІЙ, учителька, с. Кононівка Черкаської обл:

— Які пісні, які виконавці!!! Боже, розпирає груди гордість за українську пісню, за широкий діапазон її мелодійності, за широчінь її популярності... Катерина Білокур любила пісню, любила писати картини... Вона прославляла наш край, і все більше людей приєднується до участі у фестивалі. Чудові виступи були у всіх учасників. Та найбільше сподобались пісенні виступи гуртів “Березичі”, “Мальви”, “Черкаські цокотухи”, “Корали”... Виступ гурту “Гречаники” вразив тим, що дітей — учасників колективу, змалечку привчають до витоків українського народного епосу. Широ вдячні всім організаторам такого дійства!

Володимир МЕЛЬНИЧЕНКО,
доктор історичних наук,
лауреат Національної премії України
імені Тараса Шевченка

Сергій Аксаков: “Я не раджу Вам друкувати цю повість”

Роботу над повістю, що врешті-решт отримала назву “Прогулка с удовольствием и не без морали”, Шевченко розпочав орієнтовно у другій половині 1855 р. у Новопетровському укріпленні, а реальна надія на її публікацію з’явилася в нього на початку 1858 р., коли поетові надійшов “найлюбезніший, найсердечніший лист” від С. Т. Аксакова¹ з інформацією, що перша частина повісті “нарешилі, пішла в хід” у Москві.

Та через п’ять місяців — 19 червня 1858 р., уже після знайомства з Шевченком у Москві, С. Т. Аксаков висловив у листі до нього своє враження від усієї повісті, і воно було не дуже приємним для поета:

“Я обещал Вам откровенно сказать свое мнение об этом Вашем произведении. Исполняю мое обещание: я не советую Вам печатать эту повесть. Она несравненно ниже Вашего огромного стихотворного таланта, особенно вторая половина... Я без всякого опасения говорю Вам голую правду. Я думаю, что такому таланту, как Вы, можно смело сказать ее, не опасаясь оскорбить самолюбия человеческого. Богатому человеку не стыдно неметь сапог с дырой. Имея пред собой блистательное поприще, на котором Вы полный хозяин, Вы не можете оскорбиться, если Вам скажут, что Вы не умеете искусно пройти по какой-нибудь лесной тропинке”.

Як бачимо, С. Т. Аксаков максимально пом’якшив гірку для Шевченка пігулку, щиро й щедро посилаючи її солодкими речами. До речі, С. О. Єфремов вважав, що Тарас Григорович отримав “з великим тактом висловлену й справедливу в цілому оцінку”. Проте від цього лист С. Т. Аксакова не став менш болючим, гострим і дошкульним.

І. М. Дзюба зазначає, що негативний відгук С. Т. Аксакова був великим ударом для Шевченка: “Річ не тільки в тому, що в повісті було вкладено силу-силенну праці і що Шевченко, без будь-якого майна і життєвських перспектив будучи, сподівався заробити якийсь гонорар. Річ ще й у тому, що довелося попроситися за надією користати російськими журналами для розповсюдження дорогих йому ідей”².

Додам до цього, що після першого доброзичливого відгуку С. Т. Аксакова Тарас Григорович, очевидно, сподівався на його підтримку, бо, саме прочитавши його вже згаданий схвальний лист, “в той же день і час звязався за другу й останню частину моєї “Прогулки””. Справді, хіба після високої оцінки письменником першої частини повісті можна було чекати на його відмову в підтримці? У цьому й загадка. С. Т. Аксаков, який підтримав першу частину Шевченкового твору, раптом засудив усю повість, особливо другу частину. Нагадаю, що першу частину “Прогулки с удовольствием и не без морали” Шевченко надіслав ще 5 листопада 1856 р. М. М. Лазаревському та С. С. Гулаку-Артемівському, сподіваючись опублікувати її в “Современнике” або в “Отечественных записках”. Але з якихось причин вона не побачила світ. Висловлювалося припущення про можливе втручання в цю історію П. О. Куліша, який виступав проти публікації творів Тараса Шевченка російською мовою. Тоді, на початку 1858 р., Шевченко вирішив надрукувати свою повість в одному з московських журналів, скориставшись посередництвом С. Т. Аксакова. Безсумнівно, що він уже виплекав надію на

Тарас Шевченко: «Я тричі вам вдячний за ваше щире, пряме слово...»

Проект “Подорожжя Шевченкового життя” вмотивований глибоким усвідомленням поетових слів із автобіографічного “Листа Т. Гр. Шевченка до редактора “Народного чтения” (лютий 1860 р.):

“Я наважуюся відкрити перед світом кілька печальних фактів мого існування... тим більше, що історія мого життя складає частину історії моєї батьківщини. Проте я не маю духу вводити у всі її подробиці”.

У черговій публікації Володимир Мельниченко розповідає про драматичні перипетії навколо Шевченкової російськомовної повісті “Прогулка с удовольствием и не без морали” (1855—1858).

здійснення цього задуму і спочатку (4 січня 1858 р.) навіть писав С. Т. Аксакову, що “вторая часть “Прогулки” будет прислана вам, как только покажется в печати первая”. Через кілька днів, отримавши вкрай обнадійливого листа від С. Т. Аксакова, Шевченко вмотивовано зміцнівся у своїй надії й записав у щоденнику 13 січня: “В очікуванні майбутніх благ беруся переписувати другу частину...”. Невдовзі в листі до М. М. Лазаревського від 22 квітня, 8 травня 1857 р. із Новопетровського укріплення повідомляв: “Дармограй написал уже и вторую часть...” Більше того, Шевченко заторкує тему третьої частини (!) повісті: “А в третій він дума уже выставит наголо свою нехитрую фантазію”.

І раптом така невдача! Бо ж було досить авторитетно — вустами самого С. Т. Аксакова — перекреслено намагання не лише відомого українського поета, а й визнаного національного Кобзаря реалізувати себе ще й у російськомовному просторі. З’ясуємо цю ситуацію з історичної дистанції у більш як півтора століття.

Тарас Шевченко: “Щоб не казали москалі, що я їх языка не знаю”

І. М. Дзюба переколиво показав, що будь-які політичні спекуляції навколо російськомовності Шевченкової прози — плід недобросовісності або необізнаності з історичними й культурними обставинами доби. Найперше, ні Шевченко, ні будь-хто з українських письменників XIX, як і XX століть, не заперечував російської мови як такої. Вони добре нею володіли і в разі потреби вільно нею користувалися. Написання творів українською та російською мовами було звичайною практикою. Скажімо, П. О. Куліш також писав свого щоденника (“Дневник”) у 1850-ті рр. російською мовою. Більше того, нерідко українські літератори XIX століття, навіть принципи “українофіли”, між собою листувалися російською або з великою кількістю русизмів і макаронізмів, стилістично їх обігруючи. Це і зрозуміло: вони діяли в атмосфері домінування російської літератури й мови і ще тільки виборювали для української мови й мінімальний творчий простір, і прийнятний суспільний статус. Російська мова була частиною їхнього життя, і позбуватися її не було наміру.

Шевченко перший упевнено-пророче заявив історично найголовніше: “А на москалів не вважайте, нехай вони собі пишуть по-своему, а ми по-своему. У їх народ і слово, і у нас народ і слово. А чие краще, нехай судять люди”. Йшлося про утвердження української мови як повноцінної, про її суверенітет в українському суспільстві. Велика заслуга в цьому належить, особливо на початку XX століття, М. С. Грушевському, який ніби підвів історичну риску: “Дальше вже нема куди йти — або прощатися з українською мовою, або вчитися її, щоб овоїти її вернути їй місце культурної мови, культурного знаряддя”³.

І. М. Дзюба наголошує, що читаючи російськомовні повісті, неважко відчутти й зрозуміти, що Шевченкові вкрай важливо було переконати російського (та й українського!) читача (а він розраховував на друк!) у тому, що “Україна має своє обличчя, відмінне від обличчя Росії, свою історію і культуру; що народи наші хоч і близькі, але різні; що кожен народ має зберігати свою “физиономию”; що зневага до традицій та мови свого народу — ознака нікчемності та безтямності”. Такий погляд Шевченко висловлював і в етнографічних опи-

сах та історичних екскурсах, і в характеристиках персонажів, і в перейнятих ліричним настроєм пейзажах, і в максимах етико-філософського характеру⁴. З якою радістю й полегкістю пише Шевченко в повісті про те, що його співрозмовники — земляки “оставив принужденное великороссийское наречие, заговорили со мной по-своему, т. е. по-малороссийски”.

Нагадаю, до речі, що ще на початку 1840-х рр. Шевченко спробував розкрити російською мовою свій поетичний дар — написав поему “Слепая”. Втім, у листі до Я. Г. Кухаренка від 30 вересня 1842 р. зізнався з гіркотою: “Перелисав оце свою “Слепую” та й плачу над нею, який мене чорт спиткав і за який гріх, що я оце сповідаюся кацапам черствим кацапським словом. Лихо, брате отамане, сі-богу, лихо. Це правда, що окреме Бога і чорта в душі нашій єсть ще щось таке, таке страшне, що аж холод іде по серцеві, як хоч трошки його розкриєш...”. Це “страшне”, як підкреслили І. М. Дзюба і М. Г. Жулинський, є відступництвом від рідної мови, від батьківщини, від національного обов’язку в ілюзорному сподіванні творчої “відбутися”, реалізуватися в мові, в культурі іншого народу. На початку 1843 р. в листі до Г. С. Тарновського появу “по-московському скопійованої” поеми “Слепая” Тарас Григорович пояснив так: “Щоб не казали москалі, що я їх языка не знаю”. Поет зізнавався, що йому “не хочеться, дуже не хочеться” друкувати “Слепую”, і справді поема вперше побачила світ аж через чверть століття після смерті Шевченка, ніби напорочивши невеселу долю його пізніших російськомовних повістей.

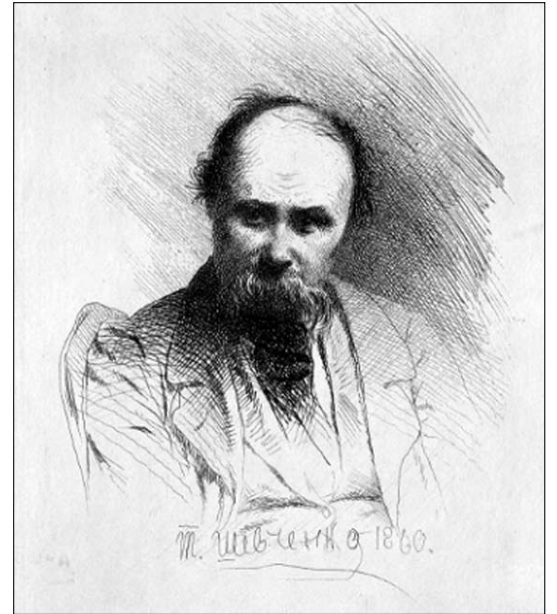
Тарас Шевченко: “О мої милі, непорочні земляки мої!”

Безперечно, що Шевченкова повість, зреченована С. Т. Аксаковим, значно поступалася його геніальним віршам, але російський письменник, якому було притаманне загострене почуття правди, до кінця не збагнув твір, зігрітий жертвовною любов’ю до рідного краю і тонкою іронією великого художника. Російський письменник не взяв до серця і не збагнув роздуми та вболівання українського поета, розкидані золотими розсипами по тексті, передусім проникливий біль за свій нещасний народ:

“О мои милые, непорочные земляки мои! Если бы и материальным добром вы были так богаты, как нравственной сердечной прелестью, вы были бы счастливейший народ в мире! Но, увы! Земля ваша — как рай, как сад, насажденный рукою Бога-человеколюбца. А вы только безмездные работники в этом плодоносном, роскошном саду. Вы Лазари убогие, питающиеся падающими крупицами от роскошной трапезы ваших прожорливых ненасытных братьев”.

Здається, немає правдивіших і точніших слів про трагічну долю українського народу, тим паче, що вони напрочуд актуальні й сьогодні.

Не зміг оцінити повні російський письменник і вистраждану поетичну прозу про могилу-курган, вкраплену в повість: “А моя прекрасная, могучая, вольнолюбивая Украина туго начинала своим вольным и вражьем трупом неисчислимые огромные курганы. Она своей славы на поталу не давала, ворага деспота под ноги топтала и свободная, нерастленная умирала. Вот что значат могилы... Не напрасно грустны и унылы ваши песни, задумчивые земляки мои.

Т. Шевченко. Автопортрет у світлому костюмі.
1860 р.

Их сложилась свобода, а пела тяжкая одинокая неволя”.

Не зачепили великоросійську душу С. Т. Аксакова поетично-точні й теплі замальовки сільського “незатейливого пейзажа”:

“За широким прудом, на желтоватобледной возвышенности из молодого березника и олешиника выглядывает несколько белых хат с размалеванными ставнями и с аистовыми гнездами на гребешках. Хаты, как нарядные сельские красавицы в чистых белых свитках, подошли к зеркалу пруда полюбоваться своей красотой”.

Втім, через вісім десятиліть М. С. Шагінян писала в Москві про російськомовні повісті Шевченка:

“Вам так и кажется, что об руку с этим человеком, которого никто из знавших его не мог не любить, вы входите в его недолгую сложную жизнь, бредёте по дорогам, им хоженным, по хуторам, им обжитым, по садам, им воспетым, и любуетесь с ним на заветные могилы-курганы...”⁵.

Сучасні коментатори повісті “Прогулка с удовольствием и не без морали” наголошують, що в ній певною мірою використано жанр “подорожнього нариску” (розвинувся у світовій літературі протягом XVIII—першої половини XIX століть). У подорожніх нотатках художника Дармограя, в особі якого легко впізнається сам автор, Шевченко, зокрема, використав спогади про свою другу подорож Україною (кінець березня 1845 р.—початок квітня 1847 р.). Це важливо — Дармограй жив Україною!

О. Я. Кониський якось звернув увагу, що “велика більшість Шевченкових повістей мовою російською написана з життя українців!”. М. І. Костомаров відзначав: “В своих повестях и рассказах, писанных по-русски, Шевченко впадает в мелодраматичность, а нередко и в растянность... Среди всех недостатков и недолелок в них, однако, повсюду светятся признаки громадного дарования автора: верность характеров, глубина и благородство мыслей и чувств, живость описания и богатая образность...” Шість десятиліть тому Є. П. Кирилюк цікаво висловився про російськомовні твори Тараса Григоровича: “Ми не можемо сказати, що повісті Шевченка дорівнювали прозі Л. Толстого чи І. Тургенєва, або Салтиков-Шедріна. Разом з тим не можна не відзначити, що ці повісті значно сильніші десятків і сотень літературно-художніх творів, що друкувалися на сторінках російських журналів різних напрямків”⁶. Але ж у результаті Шевченкову “Прогулку...” не було вміщено не лише в “Русском вестнике”, який очолював М. Н. Катков (у журналі в той період друкувалися І. О. Гончаров, М. Є. Салтиков-Шедрін, Л. М. Толстой, І. С. Тургенєв), але й у... “Русской беседе”, редагований його другом М. О. Максимовичем!

Чому присуд оголосив Аксаков?

Про це — докладніше. Найперше звернімо увагу на цікаву подробицю. Вже згаданий лист С. Т. Аксакова до Шевченка від 19 червня 1858 р., в якому маститий російський письменник не радив йому друкувати повість “Прогулка с удовольствием и не без морали”, починався так:

“Любезнейший Тарас Григорыч!

Только болезнь моя была причиной, что я до сих пор не написал Вам о Вашей повести, которая уже давно возвращена мне редакцией “Русской беседы”. Конечно, всего было бы ближе самому Максиминовичу написать к Вам, но он заторопился на свою Михайлову гору и поручил мне уведомить Вас, что повесть Ваша в настоящем виде не может быть напечатана в “Русской беседе”.

Нагадаю, що ще в листі до Шевченка від 14 квітня 1858 р. С. Т. Аксаков повідомляв: “Первая часть Вашей повести давно отдана мной Максиминовичу, который должен уведомить Вас, будет ли она помещена в “Русской беседе” или нет”. Позитивна оцінка першої частини С. Т. Аксаковим нам відома, тому стає зрозуміло, що письменник узагалі тоді дистанціювався від остаточного присуду, напевне, вже знаючи про нього від українських приятелів Шевченка. Це вчувається в таких словах із листа в квітні 1858 р.: “Вторую часть я читаю понемногу... когда дочитаю, — скажу Вам откровенно своё мнение. Я считаю, что такому таланту, как Вы, надобно говорить чистую правду”. Минуло лише два місяці, і С. Т. Аксаков усе-таки змушений був оголосити категоричну відмову журналу “Русская беседа”: наївно думати, що М. О. Максиминович не зробив цього сам, бо нібито “заквапився на свою Михайлову гору”.

Отже, фактично С. Т. Аксаков, очевидно, на прохання М. О. Максиминовича, взяв на себе гірке пояснення того, чому “Русская беседа” відмовила Шевченкові.

Невже за всім цим стоїть винятково саме небажання його прихильників ні на йоту не знизити планку геніальності Шевченкових творів?

Адже, скажімо, відомо, що П. О. Кулш ще на початку 1858 р. зайняв у цьому питанні різко негативну позицію: “Про московські ж повісті скажу, що зневажили ти їми себе перед світом, да й більш нічого”. Більше того, це було висловлено в образливому, жорсткому тоні: “Якби в мене гроші, я б у тебе купив їх усі разом да й спалив... Ні одна редакція журнальна не хотіла їх друкувати”. В цій інвективі вже закладено й відмову “Русской беседы”...

М. М. Лазаревський, який у березні 1862 р. оголосив в “Основе” розпродаж 11 рукописів Тараса Шевченка (зокрема “Прогулки с удовольствием и не без морали”, “Капитанши”, “Художника”, “Варнака”), заявив, що в них “заключаються літературні (довольно слабые) сочинения поэта, писанные на великорусском языке, прозою”. Найдорожче була оцінена “Прогулка...” (100 руб.), а 10 інших рукописів, із яких 9 були повністю переписані рукою самого Шевченка, продавалися в загальному підсумку за... 275 руб. О. Я. Кониський наприкінці XIX століття схвалив присуд од своїх: “Шевченко поет український і Шевченко повість російський не одно те саме! Різниця тут страшна, спостережена ще Сергієм Аксаковим...”

Але хочу наголосити інше — вкрай важливе. Дуже добре, що присуд щодо повісті передав поетові саме С. Т. Аксаков! Ще 14 лютого 1858 р., закінчивши її другу частину, Шевченко записав у Щоденнику щодо цього свого “рукоділья”: “Як прийме його С. Т. Аксаков? Мені страшенно хочеться йому подобатися, і тільки йому”. Всебічне вивчення їхнього знайомства та спілкування в Москві через п’ять тижнів — у березні 1858 р. — переконає, що навіть негативну оцінку повісті, як і сталося, Шевченкові легше було почути від, говорячи його словами, “чарівного старця”.

Юрій Барабаш: “Є тема України, та немає концепції”

Відамо належне радянським дослідникам, які наполегливо підкреслювали, що сучасники недооцінили російськомов-

ні повісті Шевченка, зокрема відображення в них яскравої особистості автора та його ставлення до зображуваних подій, а також наявності в цих творах багатого автобіографічного матеріалу. Водночас, понад сім десятиліть тому була висловлена, здавалося б, тривіальна, проте точна думка: “Кажуть, що в повістях Шевченка немало автобіографічного. Це правильно. Але найголовніше і найцінніше в них становлять не окремі факти з його біографії, а художні узагальнення багатого життєвого досвіду великого революціонера, геніяльного поета і першокласного художника”⁸.

Багато зробила сучасна дослідниця В. Л. Смілянська, яка переконливо показала, що в російськомовних повістях Шевченка відчутні риси національного гумору й комізму, спільні з видимим світовим сміхом та невидимими йому сльозами великого українця М. В. Гоголя, і чого, на жаль, не спромігся зрозуміти найдоброчливіший великорос С. Т. Аксаков. Як зафіксувала Л. Ф. Кодацька ще в “Шевченківському словнику”, “повість дає великий матеріал для характеристики світогляду Шевченка, його ідейно-естетичних і суспільно-політичних поглядів”.

Виняткове значення має тонкий аналіз Ю. Я. Барабашем російськомовних повіс-

С. Аксаков

тей Шевченка. Вчений привертає увагу до того, що вони зазвичай суттєво більшою мірою, ніж поезія, насичені топонімічними ландшафтними, етнокультурними, побутовими реаліями українського життєпростору, доречними відступами в національну історію та посиланнями на її знамітні постаті, різного роду фольклорними, зокрема народнопісенними мотивами.

Але, але... видатний шевченкознавець виснував і таке:

“... Упадає в око, що тема України розробляється в повістях виключно екстенсивним способом, шляхом нагромадження фактів, описів, характеристик, практично без серйозних спроб цю інформацію узагальнити, осмислити, зробити з неї висновки. Інакше сказати, є тема України, є ліричний, особистісний струмінь, та немає концепції, котра була б якщо не ідентичною історію- та націософській концепції, вибудованій у Шевченковій поезії, то принаймні корелювала б з нею. Надмірне накопичення ознак, котрі саме через отой надмір набувають суто інформативної функції, не збагачує образ України, а навпаки, надає йому рис образу Малоросії, який корелює із зображенням “Авзонії” у творах так званої української школи в російській літературі”⁹.

Ю. Я. Барабаш мудро застерігає, що, відзначаючи таку паралель, не слід вкладати в неї лише негативний аксіологічний сенс. Але не занурюючись у цю проблему, зазначу, що без цитованого висновку вже неможливо глибокодумно й повноцінно сприймати російськомовні повісті Шевченка в контексті його творчості.

Інша річ, що наведені роздуми Ю. Я. Барабаша не поширюються на російськомовний Щоденник, який, як і поетичні твори, створені Шевченком, незалежним від імперських обставин, спонук і загроз. Отсю важливу засторогу обговорив з Ю. Я. Барабашем восени 2018 р., і він її підтримав.

Іван Дзюба: “Чи справедливо була оцінка сучасників?”

“І все-таки: чи справедливо була оцінка сучасників? Мабуть, не зовсім. Щодо українських друзів Шевченка — тут усе зрозуміло: для них він був Кобзарем, пророком, апостолом, і все, що виходило за межі цього образу, їх тільки огірювало. А редактори російських журналів? Їм здавалося, що Шевченко пише в душі російської “сказової” прози чи “фізіологічних нарисів”, які вже виходили з моди і на зміну яким приходила соціально-психологічна проза. Так міг думати й Аксаков, тим більше, що він читав тільки одну повість, у другій частині справді не дуже досконалу. Не сприймалася і своєрідність російської мови українського поета — це тільки Гоголю вдалося вщепити російській літературі свою мовну “неправильність”...

У мистецтві нерідко “відставання” від прогресу (чи моди) обертається виграшем. І закиди в несучасності, буває, швидко втрачають резон. Вважалося, що оскільки Шевченко в заслання не читав нових публікацій, то він років на десять відстав від розвитку російської літератури. Це так. Але сьогодні не це має значення. Відставши від нового канону, Шевченко зберіг самобутність, яка нині не має архаїчного вигляду. Вільна композиція, активна присутність автора, багата інформативність, красива апеляція до світу мистецьких явищ, зрештою, те, що тепер дістало назву інтертекстуальності, — це не є архаїкою для сучасної читацької свідомості”¹⁰.

Автор прекрасної статті про Шевченкову повість у “Шевченківській енциклопедії” (т. 5) О. В. Боронь доречно зауважує, що “Прогулка с удовольствием и не без морали” насправді перебувала на вістрі ідей свого часу: антикріпосницький протест, утвердження родинних цінностей, душевної краси над меркантильністю, духовності — над багатством, піднесення утопічних уявлень щодо можливості перевиховання жорстоких кріпосників-“собачників”. На справедливий думку О. В. Бороня, повість слід порівнювати не так із прозою М. В. Гоголя, М. Ю. Лермонтова чи О. С. Пушкіна, як із творами російських письменників 1820–1840-х рр. загалом — таких, як О. О. Бестужев, Ф. М. Глінка, А. О. Погорьельський, М. П. Погодін, В. Ф. Одоєвський, М. О. Полевой, М. М. Загоскін, О. Х. Вельтман та ін. У контексті творчості цих прозаїків і виокремлюються особливості письменницького бачення Шевченка, своєрідність його повістярського спадку.

Попри все, не забудьмо, як сердечно й тепло закінчив С. Т. Аксаков листа до Шевченка з оцінкою “Прогулки с удовольствием и не без морали”: “Итак, крепко обнимаю Вас заочно. Каждая Ваша строчка доставит мне сердечное удовольствие... Прощайте, будьте здоровы и не забывайте искренне полюбившего Вас, душою преданного Вам С. Аксакова”.

Так само пам’ятаймо, що саме російський письменник С. Т. Аксаков особливо наголосив “величезний поетичний талант” українського поета Тараса Шевченка і перший оцінив кращі художні моменти повісті “Прогулка с удовольствием и не без морали”: “... Где только Вы касаетесь природы, где только доходит дело до живописи, — там всё у Вас прекрасно...” Справді, в жодній Шевченковій поемі, в жодному ліричному віршеві ми не знайдемо такого багатства й розмаїття колірних епітетів, асоціацій зображуваного з улюбленими чи знайомими картинами, естампами, статуями, як у російськомовних повістях.

Не випадково М. С. Грушевський, перебуваючи у 1916–1917 рр. на заслання в Москві, задумувався над виданням російськомовних повістей Шевченка. Факт дуже цікавий, враховуючи те, що за шість десятиліть до того С. Т. Аксаков саме в Москві поклав край Шевченковим намірам видати “Прогулку с удовольствием и не без морали” та й інші повісті російською мовою.

Тарас Шевченко: “Ви мені сказали те, про що я сам давним-давно думав...”

Критична оцінка російського письменника виявилася для Шевченка несподіваною, бо була протилежною, говорячи

поетовим словом, “панегірику” щодо першої частини. Скажімо, в листі до С. Т. Аксакова від 16 лютого 1858 р. Шевченко самокритично писав, що саме перша частина повісті йому “показалась растянutoю, вялою”. А головне, у Шевченка справді виникали творчі сумніви щодо його російської прози. “Трудно мне одолеть великороссийский язык...” — писав він у тому ж листі до С. Т. Аксакова.

Оговтавшись, 15 липня Тарас Григорович написав Сергію Тимофійовичу ширі й мужні рядки: “Сердечно благодарен вам за ваше искренне благодарное письмо. Вы мне сказали то, о чем я сам давным-давно думал, но, не знаю почему, не решался сказать, а вы сказали, и я трижды вам благодарен за ваше искреннее, прямое слово, оно осветило мне дорогу, по которой я шел ошупью”.

Справді, після листа з Москви від С. Т. Аксакова поет припинив усі спроби надрукувати будь-яку з його російськомовних повістей, а також узагалі перестав писати прозові твори, продовжуючи поетичну творчість.

У своєму листі Шевченко не замкнувся на темі повісті, яку рецензував С. Т. Аксаков, а розповів про свої творчі плани: “Теперь пойду смелее и быстрее и к будущей выставке надеюсь сделать что-нибудь посерьёзнее и окончательнее”. Зокрема Шевченко сповіщав про початок роботи над офортом за картиною Рембрандта ван Рейна “Притча про виноградаря”. (Цей твір, а також офорти “Старець на кладовищі” — за власним малюнком, і “Приятелі” — за картиною російського художника, академіка І. І. Соколова Шевченко показав на виставці в Академії мистецтв у травні 1859 р. Другого вересня 1860 р. за ці та інші роботи Шевченко був удостоєний звання академіка за гравірування).

Отже, Шевченко дотримувався обіцянки, даної С. Т. Аксакову ще в квітні 1858 р.: “И ваше искреннее слово я приму с благоговением, приму как дорогой бесценный подарок”. Благородство поетової відповіді виразно відтінює Ю. Я. Барабаш: “Якою була Шевченкова реакція на цей дружній, але суворий вердикт? Може, він послався на свої “революційні” заслуги та інтернаціональні права і натякнув, що, мовляв, не Аксакову, “реакційному” слов’янофілові, годилось би його повчати? Чи обурився з приводу замаху на його внутрішню свободу вибору, зокрема щодо двомовності? Чи почав присягатися у своїй любові до “великої, могутньої” російської мови?...” Поетова відповідь, на справедливий думку Ю. Я. Барабаша, свідчить, що “російськомовні повісті Шевченка не потребують захисту (від цього, ми бачимо, далекий був і сам автор), як, утім, не заслуговують вони й недооцінки”¹¹.

Цими мудрими словами й закінчимо нашу розповідь.

¹ Аксаков Сергій Тимофійович (1791–1859) — російський письменник, автор книжок “Семейная хроника” (1856), “Детские годы Багрова-внука” (1858). З ним у Шевченка склалися дружні стосунки.

² Дзюба І. М. Тарас Шевченко. Життя і творчість. — К.: Видавничий дім “Києво-Могилянська академія”, 2008. С. 471.

³ Грушевський М. Твори: у 50 т. Т. 3. — Львів, 2005. С. 223.

⁴ Дзюба І. М. Тарас Шевченко. Життя і творчість. С. 469–470.

⁵ Шагинян М. Шевченко. — М.: Художественная литература. С. 71.

⁶ Кирилук Є. П. Т. Г. Шевченко. Життя і творчість. — К., 1959. С. 445.

⁷ Докладно див. Мельниченко В. Шевченківська Москва. — М.: ОЛМА Медіа Групп, 2009; Його ж. Тарас Шевченко: “Друзі мої єдині”. — М.: Домашня бібліотека, 2013. С. 512. — 547.

⁸ Тамарченко Д. Творчість Тараса Шевченка і російська революційно-демократична література. — К.: Видавництво Академії наук УРСР, 1944. С. 45.

⁹ Шевченківська енциклопедія в 6 томах. Т. 6. — К., 2015. С. 91.

¹⁰ Дзюба І. М. Тарас Шевченко. Життя і творчість. С. 471–472.

¹¹ Барабаш Ю. Вибрані студії. Сковорода. Гоголь. Шевченко. — К.: Видавничий дім “Києво-Могилянська академія”, 2006. С. 687.

Порожнеча національного кінематографа заповнюється

Ольга КОБЕЦЬ

Магічна приваба світового кінематографа часто заступає собою й сьогодні реальне українське кіновиробництво. Міцні стереотипи, закладені за радянських часів про якусь начебто недолугість вироблених в Україні кінострічок порівняно з російськими, а тим паче світовими взірцями, міцно засіла в головах обивателів, тих, кого звать звичайними українцями. І мало хто задумується, чи історична істина справді в цьому стереотипі, а чи вона схована за сімома замками “знаючими” людьми, тими, хто не тільки його створив, а й міцно ховав правду у “спецхранах”, а її носіїв просто знищував.

На щастя, відома приказка про те, що скільки ниточці не витися, а кінець буде, стосовно і цієї галузі нашої культури поступово реалізується: хоч не так швидко, як хотілося б, хоч не такою великою кількістю справжніх дослідників кіно, як хотілося б, але фальшована історія українського кіно позбувається нав'язаних догм і стереотипів. Ми все-таки маємо і в цій царині вагомий здобутки.

Маю на увазі насамперед нещодавно випущену у світ монографію відомої дослідниці українського кіно Лариси Брюховецької “Перерваний політ. Українське кіно часів ВУФКУ: спроба реконструкції”¹. Авторка даною відомою любителям кіно та шанувальникам історичних спроб його дослідження і як викладач укладеної Києво-Могилянської академії, і як редактор журналу “Кіно-Театр”, який ось уже два десятиліття вперто аналізує і сучасний кіно-простір, і минулі його часи, а також як Почесний академік Національної академії мистецтв України і палкий популяризатор кіномистецтва. Відомі й десятки її книжок про кіно, його діячів і його історію, які вийшли у багатьох видавництвах.

Однак згадана книжка посідає особливе місце не тільки в доробку авторки, а й у всьому сучасному книгопросторі.

Отож насамперед маємо говорити про наукову новизну цієї історичної розвідки: у нас досі не було такого цілеспрямованого і всеохопного дослідження про надзвичайно цікавий період розвитку українського кінематографа, який фахівці коротко означають, як період ВУФКУ (Всеукраїнського фотокіноуправління). Завдяки старанням “старшого брата” взагалі вважалося, що до Довженка говорити про українське кіно немає сенсу. Однак це не так. Монографія Лариси Брюховецької вперше дає українському читачеві повну уяву і про структуру самої установи, і про людей, які в ній працювали, і про концепцію її діяльності з огляду на те, хто очолював ВУФКУ в той чи той час. Проаналізовано також практично вся його відома продукція, висвітлені біографії не тільки акторів, режисерів, операторів, сценографів, художників, а й чиновників того часу, організаторів кіновиробництва, що взагалі завжди залишалося поза порожнечою висвітленого тим чи тим зображенням екрана. Проаналізовано діяльність тогочасних кінокритиків, становить тогочасної теорії мистецтва кіно. Цінна важлива особливість монографії — процес українського кінотворення подається у тісному зв'язку з розвитком європейського, американського і, звісно ж, російського кінематографа. Дано порівняльну характеристику цих процесів, отож оцінки, судження і висновки авторки цілком коригуються зі світовими тенденціями і є логічно вмотивованими.

Лариса Брюховецька

кіно, яке на початку 20-х років захоплено сприймали в багатьох країнах Європи, в Америці і навіть в Японії? Авторка про це говорить уже на перших сторінках передмови: “...двадцять століття внесло корективу в саме поняття пам'яті, бо ми живемо під знаком присутності минулого часу, закарбованого на плівці, — як і у хроніці, так і в кіно ігровому. Та є унікальний випадок в історії світового кіно, коли зафіксоване на плівці влада хотіла стерти, не пустити в майбутнє. Спершу це кіно було дискредитоване, потім зруйновано його доброту вибудовану структуру, а тоді, знищивши самі фільми та частину їхніх творців, впродовж тривалого часу навіть не згадувано про їхнє існування”. Ось цей процес і аналізує Лариса Брюховецька, детально зупиняючись на всіх етапах, починаючи з моменту створення ВУФКУ. Вона доводить, що українське кіно 1922–1930 років — це справжній феномен, зрозуміти який можна тільки якщо врахувати здобутки всієї тогочасної національної культури, зокрема, діячів красного письменства. Авторка наводить неспростовні, але практично невідомі факти залучення найталановитіших українських літераторів, зокрема, Михайла Семенка, Олеса Досвітнього, Майка Йогансена, Юрія Яновського, Миколи Бажана, Дмитра Бузька, Григорія Епіка, Гео Шкурупія, Валер'яна Підмогильного та інших до створення перших фільмів.

Майже ніхто не знає, що й знаменитий пізніше театральний режисер Лесь Курбас віддав данину своєї любові цьому виду мистецтва, створивши кілька фільмів, а за його прикладом пішло у кінопроцес чима-

ло “березильців” як режисери і актори, які привнесли у діяльність Одеської кінофабрики національні риси. Микола Садовський також працював для кіно, і це — відкриття для багатьох. Гадаю, для багатьох стане несподіваним і той факт, що уславлений художник Василь Кричевський, як пише авторка, “багато зробив для того, аби обриси фільмів Одеської кінофабрики набрали національних рис”.

Згадуються й зовсім несподівані постаті, які є відкриттям для сучасного читача, скажімо, Володимир Маяковський, який, виявляється, начувшись про успіхи нового мистецтва, приїхав на Одеську кінофабрику творити українське кіно. Дзига Вертов, якого світова кіноеліта сприймає винятково як російського видатного кінодіяча, свою знамениту “Людину з кіноапаратом” знімав саме у нас, на студії ВУФКУ.

Аналізуючи діяльність ВУФКУ, авторка доводить, що його успіхи ґрунтувалися на трьох постулатах: інтегрування до кіно високоталановитих мистецьких сил (і не тільки українських), кваліфіковане господарювання та інтенсивні контакти із західною культурою. Кожен з цих напрямів авторка детально аналізує, докладно зупиняючись на загальній економічній ситуації в Україні того періоду, який характеризувався запровадженням політики НЕПу, що сприяло відродженню підприємливості і економічного розрахунку загалом, а також і в діяльності структури ВУФКУ. В ідеологічній сфері запроваджувався короткоплинний період “українізації” на державному рівні, що разом з нормальним економічним кліматом створили унікальну можливість для вибуху українського кіно. Про те, що українське кіно добилося на той час визначних успіхів, свідчать не тільки фільми, які продукувалися ВУФКУ, а їх лише в 1927 році, і тільки ігрових, випущено було 30, і то без державного фінансування, а й відгуки закордонних оглядачів. Про фільми українського виробництва писали в пресі Парижа, Брюсселя, Рима, Праги, Будапешта, Софії, де уважно відстежували цей процес, робили постійні, двотижневі огляди української продукції. Писали про це й у Берліні, Барселоні, Нью-Йорку та інших столицях. Українське кіно було затребуване, інтенсивно підписувалися контракти, потужно відпрацьовували кіноцензенти.

Однак, навіть у ці часи відносного спокою й розвитку української кіноіндустрії імперські звички “старших братів” нікуди не зникли: авторка наводить ряд випадків, як блискучі українські фільми Торгпредство Росії уже тоді подавало за кордоном без вказівки на українського виробника або й присвоювало ім російське виробництво.

Окремо хочу зупинитись на авторському стилі. У монографії часто йдеться про дуже болючі для українців моменти. Тішить, що авторка знайшла правильний тон для висвітлення цих болючих точок української історії. Вона ніде не збивається ні на пафосність, ні на ура-патріотичний стиль, ні на гірку іронію чи сарказм. У монографії панує спокійний тон вченого-дослідника, який сперакти факти, досліджуючи першопричини того чи того явища. Завдяки цьому діткливі моменти зрадянства, дворушництва, сексотства не стають пікантними сценами для оживлення розповіді, а аналізуються як система, створена тоталітарним режимом для нищення будь-якого прояву авторської свободи особистості, для тотального контролю над автором-творцем. Особливо яскраво це проявляється, коли Л. Брюховецька наво-

дить приклади запровадження “громадського контролю” над продукцією ВУФКУ, що, фактично, стало першим і вирішальним сигналом запровадження ідеологічної цензури, а далі матеріалом для подальшого знищення і ВУФКУ, і його продукції, і творців фільмів, а потім — навіть і спогадів про них.

Усю систему нищення успішного українського кіно авторка розкриває детально і скрупульозно, називаючи конкретні прізвища, установи, документи та розкриваючи ідеологічні установки. Наводяться прізвища розстріляних, репресованих кіномитців, наводяться дати цих переслідувань.

Окремий розділ монографії — “Імена”, в якому вміщено нариси про 35 діячів українського кіномистецтва, тих, що згадуються у титрах перших фільмів. Переважно це зовсім невідомі нам, сучасникам, режисери, актори, сценаристи, художники, оператори.

Так само унікальний і останній розділ книжки — “Теорія і критика”, в якому автор не тільки аналізує, а й чи не вперше оприлюднює факт існування теоретичного осмислення діячів українського кіно 20-х років досягнень і промахів українського кіновиробництва, їхнє філософське ставлення до тих чи тих напрямів його розвитку. Тут також наводяться імена кінокритиків і теоретиків кіно, оприлюднюються напрями їх пошуків.

Важливим є і науковий апарат, поданий у монографії, зокрема, тут є перелік 24 фільмів виробництва Одеської та Київської кінофабрик ВУФКУ, які й нині доступні для перегляду. Подається іменний покажчик та перелік літературних джерел.

До певних недоліків можна віднести деякі описки, які трапляються в тексті, зокрема, й у вказаних сторінках іменного покажчика. Дивує, що не внесено у перелік джерел збірник документів “Протоколи Правління Всеукраїнського фотокіноуправління (ВУФКУ) (1922–1930 рр.)”, упорядник Роман Росляк, виданий у Києві 1917 р. видавництвом Ліра-К. Тим більше, що Роман Росляк — рецензент монографії Л. Брюховецької. Є деякі повторення, які можна було зняти без шкоди для монографії.

Загалом же нова праця видатного дослідника українського кіно Лариси Брюховецької про український кінопроцес часів ВУФКУ є унікальним явищем не тільки у сучасному кінознавстві, а й загалом в історії української культури.

Лариса Брюховецька. Перерваний політ. Українське кіно часів ВУФКУ: спроба реконструкції. Редакція журналу “Кіно-Театр”, Видавничий дім “Києво-Могилянська академія”, 2018.

Вітчизняна класика від модерного балету

У Міжнародному центрі культури і мистецтв (“Жовтневий палац”) вперше показали балет Олександра Родіна “Вій” у постановці лауреата Шевченківської премії, головного балетмейстера Академічного театру “Київ Модерн-балет” Раду Поклітару.

Балет “Вій” — містична історія за мотивами повісті Миколи Гоголя, притча про віру і зневір’я, про випробування людської душі й сили духу. Божевільна історія, яка трапилася зі студентом Хоמוю Брутом, розповідь про те, що буває, коли віра у власні можливості недостатньо міцна, а сон дедалі важче відрізнити від реальності. Тут емоції, пристрасті, відчай, боротьба з власними демонами. Як розпізнати зло, яке іноді набуває лику безневинного і прекрасного створіння? Як протистояти самому Вію? Хто ж він, Вій: сон, нечиста сила чи реалії сьогодення?

Раду Поклітару, балетмейстер-постановник:

— Упродовж 14 років працюю в Україні. За цей час створив багато вистав, переважно силами театру “Київ Модерн-балет” — головного дітища мого життя.

Але жодного разу руки не доходили до української класики. Та врешті зрозумів, що прийшов час.

Ще на попередньому етапі, коли не визначився з твором, почав спілкуватися з композитором Олександром Родіним, обговорював з ним варіанти лібрето. А якось Саша сказав, що в нього є цікава сюїта на “Вій” Миколи Гоголя. Надіслав мені файли в електронному вигляді й запропонував послухати як варіант. Я послухав музику і зрозумів, що Олександр Родін вчергове прийняв мене до власного серця своїм талантом.

Вирішили робити “Вія”: твір має всі необхідні якості — фантастичну історію, неймовірну динаміку, реалізм і фантазмагорію, яскраві образи. Однак зрозуміли, що не вистачає музики для повноцінного двоактового балету. Олександр дописав приблизно стільки ж музики, скільки вже було. Тож маємо партитуру.

Навіть якщо з якихось причин балет не матиме того успіху, на який я очікую, то вже саме по собі створення музичної партитури, написаної нашим сучасником, майже класиком української музики Олександром Родіним, увійде як помітне явище в усі мистецькі енциклопедії країни.

Ми зберегли весь пантеон дійових осіб, у нас є Хома, Вій, Сотник і Панночка. Але я люблю вводити в постановки персонажів, яких не було в першооснові. Цього разу це дівчина Хоми, яку я назвав Василиною. У нас два склади виконавців, обидва практично рівноцінні. Головна дійова особа — Хома. За час вистави він лише на чотири хвилини виходить зі сцени. Це неймовірне навантаження. Партію Хоми виконують Владислав Детюченко та Ілля Мірошниченко. Важливий персонаж — Панночка (Олена Салтикова та Ірина Глоба). Партія Вія — наші провідні солісти Артем Шощин і Дмитро Конратюк.

Ця подія об’єднує багато компонентів, які раніше ніколи не об’єднувалися

Творці балету “Вій”

в такій кількості і з такою якістю. По-перше — музика, написана нашим співвітчизником. А враховуючи те, що оркестру в “Київ Модерн-балету” немає, ми співпрацювали з Національним академічним симфонічним оркестром України під орудою Володимира Сіренка. У Київському будинку звукозапису повністю здійснили запис партитури.

Уже 9 липня покажемо “Вія” на закритті фестивалю “Балет у стилі модерн” на сцені Одеської національної опери. Будуть гастролі Україною, плануємо й закордонні. А київський глядач вдруге побачить балет уже в жовтні.

Олександр Родін, композитор:

— Я дуже люблю Гоголя. Його “Вечори на хуторі біля Диканьки” — моя настільна книжка з дитинства. І зірки склалися так, що ми створили “Вія”. Вперше в партитурі симфонічного оркестру використали давній австралійський духовий інструмент, можливо, найдавніший духовий інструмент у світі. Є кілька перкусивних інструментів, які я спеціально вигадав для цього твору.

Ольга Нікітіна, автор відеоконтенту:

— Давно хотіла попрацювати з Радою Поклітару. Мені завжди було дуже цікаво відвідувати його вистави. Тому коли він запропонував співпрацю, я була просто щаслива. Це почуття посилювалося, коли послухала музику.

Дмитро Курята, художник костюмів:

— Це вже наша п’ята спільна робота з Радою Віталійовичем. З ним непросто, але завжди цікаво.

Філософія, яку я закріпив у творенні образів і костюмів, відштовхувалася, власне, від народного костюма. Сьогодні, коли одяг зношується, ми його викидаємо. А до народного костюма ніколи так не ставилися. Його дуже берегли, прагли, аби він завжди мав гарний вигляд, передавали від покоління до покоління.

Наш головний герой — Хома Брут. Було завдання створити вбрання семінариста, але так, щоб він міг танцювати, щоб це було красиво і гармонійно. Це найскладніший костюм, який і став тим стрижнем, на який повернуто стилістику всього спектаклю, всіх інших персонажів.

Виклик від молодого режисера

У Національному академічному драматичному театрі ім. Івана Франка нещодавно звернулися до маловідомої української класики. На Камерній сцені ім. Сергія Данченка Іван Уривський поставив виставу “Лимерівна”. Нова постановка стала своєрідним творчим викликом молодого митця.

Тільки Ваш талант та Миколи Карповича смак гонять у мене надію, що “Лимерівна” піде”. Марія Заньковецька передала п’єсу Михайлу Старицькому, разом вони створили сценічний варіант.

Восени 1892 року відбулася прем’єра “Лимерівни” у трупі Садовського. Гідними партнерами Заньковецької у виставі були М. Садовський (Василь), П. Карпенко (Карпо), пізніше до вистави увійшли Г. Затиркевич-Карпинська та Г. Борисоглібська — кожна з актрис в різний час виконувала ролі Лимерихи та Шкандибихи.

Вперше на сцені столичного театру ім. Івана Франка 1968 року п’єсу поставили режисер-постановник В. Лизогуб, художник Б. Чернишов, композитор Л. Кауфман. Головні ролі виконали: Наталя — Т. Горчинська, В. Плотнікова; Василь — Я. Сиротенко, О. Шаварський; Карпо — В. Горобей; Лимериха — П. Кумаченко; Шкандибиха — А. Максимова; Кнур — О. Омельчук, О. Шутько; Оришка — Г. Сліпенко, Л. Томашевська, Маруся — Н. Лотоцька.

У новій виставі Іван Уривський виступив не лише режисером-постановником, а ще й автором збірної музики. Петро Богомазов — художник-постановник та художник по костюмах, а Павло Івлюшкін — балетмейстер. У виставі за-

діяні і знані, і молоді актори театру. Серед них народна артистка України Олена Хохлаткіна (Шкандибиха); заслужені артисти Тетяна Міхіна (Лимериха), Дмитро Рибалевський (Кнур), Ксенія Баша (Оришка), а також Марина Кошкіна (Наталя), Віталій Ажнов (Карпо), Христина Федорак (Маруся), Павло Шпегун (Василь).

— Це моє перше звернення до української класики, — розповів режисер-постановник. — Я не намагався зробити виставу дуже актуальною. Тут є акцент на стосунках батьків і дітей. Також існує багато підтем: про любов, зраду. Також звучить актуальна сьогодні тема солдатчини.

Для мене це одна вистава, для акторів — інша. Також ми даємо глядачеві можливість зробити свою виставу, подумки створити власну історію, яка, можливо, зовсім не буде схожа на нашу.

Я добирав музику до вистави з творів різних європейських композиторів. Люблю театр за його синтетичність, тут і кіно, і графіка, і пластика.

Вистава — це живий організм. З часом вона змінюватиметься, сподіваюсь, у кращий бік.

В основу сюжету п’єси покладено український фольклор — однойменну народну баладу про Лимерівну. Бідна мати, вдова, примушує дочку Наталю відмовитися від бідного, але такого коханого Василя, і вийти заміж за нелюб’я Карпа, сина багатого пихатого Шкандибихи. Наталя, яка любить і жаліє свою матір-п’яничку, опирається. Хитрстю, брехнею, намовляннями Наталю все ж примушують погодитися на цей шлюб. Згодом вона дізнається, що її ошукано. Єдиний вихід — кинути осоружне життя й податися з коханим у вільні степи або...

П’єса написана 1883 року. Панас Рудченко, який творив під псевдоні-

мом Панас Мирний, створив її спеціально для Марії Заньковецької. Актриса погодилася грати головну роль і навіть узяла на себе клопіт щодо проведеної “Лимерівни” через цензурні утиски.

24 листопада 1891 року в листі до Марії Заньковецької Панас Мирний писав: “Несказанно дякую Вам, Вельмишановна Марія Костянтинівна, за Ваші звістки про “Лимерівну”. Коли її дозволили ставити, то тільки дякуючи Вашим турботам про се. Так як вона не призначалася для кону, то, певно, і Вам, і Миколі Карповичу прийдеється чимало попрацювати, щоб її пригнати до сьо-

Сторінку підготував
Едуард ОВЧАРЕНКО
Фото з сайта театру

Романа ЧЕРЕМШИНСЬКА,
директорка Велеснівського етнографічно-меморіального музею Володимира Гнатюка

Через піввіку

У селі Велеснів 6 червня відбулося велелюдне свято, приурочене до 50-річчя відкриття Велеснівського етнографічно-меморіального музею Володимира Гнатюка та 565-ї річниці села Велеснева від першої писемної згадки 1454 року. Цього дня минуло 58 років з часу, коли Остап Черемшинський розпочав листування з академіями наук, архівами та науковими установами багатьох країн. Звідти потоком надходили нові унікальні та оригінальні матеріали й експонати для майбутнього музею вченого.

У той час він мав щастя листуватися, зустрічатися, отримувати унікальні матеріали та експонати про Володимира Гнатюка від Лесі — дочки Володимира Гнатюка, онуки вченого — Лялі-Христини, Ірини — дочки Михайла Кошубинського, Тараса — сина Івана Франка, композиторів Миколи — сина Філарета Колесси, Станіслава Людкевича, Семена та Кирила — синів Василя Стефаніка, Платоніди — дружини Гната Хоткевича та інших.

Саме публікація у “Вільному житті” статті “Академік Гнатюк” Петра Медведика та інші матеріали 60-х років ХХ століття стали основою початку теперішнього Етнографічно-меморіального музею Володимира Гнатюка у Велесневі!

Етнографічно-меморіальний музей Володимира Гнатюка засновано з ініціативи мешканців села Велеснів Остапа Черемшинського і його сестри Романи Черемшинської 1 вересня 1968 року. Остап Степанович уже з 1961 року збирав матеріали про життя і діяльність вченого-земляка, меморіальні речі академіка-велеснянина та членів його сім'ї й родини, етнографічні експонати-сучасники славного земляка. На вимогу Остапа Черемшинського у селі Велеснів 1964—1967 рр. за проектом голови місцевого колгоспу “Дружба” Лева Мацюка було збудовано спеціальний будинок. У травні 1969 р. урочисто відкрито “Етнографічно-меморіальний музей Володимира Гнатюка”.

Тематико-експозиційний план Велеснівського етнографічно-меморіального музею

Володимира Гнатюка склали на основі зібраних матеріалів та унікальних експонатів наукові працівники Тернопільського обласного краєзнавчого музею Ігор Герета та Остап Черемшинський. На той час в експозиції було 400 експонатів, які розмістилися у п'яти кімнатах. З 1976 року експозицію розширено ще на три кімнати.

Експозиція музею розміщена у восьми кімнатах та фойє, з котрих у чотирьох — розповідь про життя і наукову діяльність українського письменника, етнографа, фольклориста, літературознавця, мовознавця, лінгвіста, славіста, історика, мистецтвознавця, перекладача, видавця, громадсько-культурного діяча, секретаря Наукового товариства імені Шевченка

у Львові (1898—1926 рр.), члена-кореспондента Російської Академії Наук (1902 р.), члена Наукового етнографічного товариства Чехословаччини (1905 р.), академіка Всеукраїнської Академії Наук (1924 р.), члена багатьох наукових Товариств Австрії, Німеччини, Чехословаччини, Швеції, лауреата Премії імені Олександра Котляревського (1913 р.), в котрих

є вкраплення меморіальних речей вченого, членів його сім'ї, його світлини, мапи Австро-Угорщини за 1895—1902 роки, рукописи, альбоми, книги та окремі збірники з автографами вченого-земляка; книги і збірники праць та книги багатьох письменників і вчених України та низки європейських держав, що видані ним; домоткані рушники, верети, виткані батьком академіка — Михайлом Гнатюком; предмети побуту Галичини, Гуцульщини, Закарпаття, Словаччини, Сербії.

Сьома кімната — меморіальна “Робочий кабінет Володимира Гнатюка”, де розташовані меморіальні речі, що належать особисто Володимирові Гнатюку, його дружині Олені, дочкам Ірини та Лесі, синові Юрію.

Восьма — фондова, наукова бібліотека музею та виставкова. Фонди музею вченого нараховують близько 10000 одиниць оригінальних експонатів, з них близько 1000 — меморіальних, серед яких рукописи, автографи, світлини Володимира Гнатюка, членів його сім'ї, друзів.

Після молебню, відкриваючи свято, з привітальним словом звернулися директорка музею, представники місцевої влади, науковці та гості. Вони подарували музею нові експонати.

Після оглядової екскурсії у приміщенні музею гості відвідали цвинтар, могилу Остапа Степановича Черемшинського, засновника і незмінного директора музею. Після цього відбувся святковий концерт за участю гурту “Камертон” м. Монастирська (керівник Олег Благий), ансамблю сільського клубу села Велеснів (керівник Марія Стрижак) та ансамблю з міста Козова.

СЛОВО Просвіти

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

Будьмо разом!
ПЕРЕДПЛАТА—2019

Вартість передплати
(з доставкою і поштовими витратами):

Поштовий індекс — 30617. Сторінка у каталозі — 79

на 1 місяць
на 3 місяці

18 грн 11 коп.
52 грн 33 коп.

на півроку
на рік

99 грн 41 коп.
195 грн 02 коп.

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Просвіта”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Микола ЦИМБАЛЮК

Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова),
Павло МОВЧАН,
Олександр ПОНОМАРІВ,
Микола ТИМОШИК
Георгій ФІЛІПЧУК
Микола ЦИМБАЛЮК
Іван ЮЩУК

Заступник головного редактора
з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел./факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК

Відділ культури
Едуард ОВЧАРЕНКО

Відділ коректури
Ольга ЖМУДОВСЬКА
Ірина СТЕЛЬМАХ

Комп'ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК
Володимир ЖИГУН

Інтернет-редактор
279-39-55

Черговий редактор
Едуард ОВЧАРЕНКО

Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosvity.org
http://prosvitanews.org.ua

Надруковано в ТОВ “Мега-Поліграф”,
04073 м. Київ, вул. Марка Вовчка, 12/14.

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.
Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.
Редакція не завжди поділяє
погляди своїх авторів.
При використанні наших публікацій
посилання на “Слово Просвіти”
обов'язкове.
Індекс газети
“Слово Просвіти” — 30617

